

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio LXXX. De usu sive sumptione huius sacramenti in communi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

Vtrum per ueniale peccatum impediatur effectus huius sacramenti.

4. d. 12. q. 2. a. 1. q. 3. & ar. 2. q. 1. ad 2. Tra. 16. in 10. post me. tom. 9.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur, quod per ueniale peccatum non impediatur effectus huius sacramenti. Dicit enim Augustinus* super illud Ioan. 6. Panes uestri manducaverunt manna, &c. Panem coelestem spiritualiter manducate, innocentiam ad altare portate, peccata etsi sunt quotidiana, non sunt mortifera. Ex quo patet quod uenialia peccata, quae quotidiana dicuntur, spiritualem manducationem non impediunt: sed spiritualiter manducantes, effectum huius sacramenti percipiunt. ergo peccata uenialia non impediunt effectum huius sacramenti.

4. 69. ar. 9.

¶ 2 Præterea. Hoc sacramentum non est minoris virtutis, quam baptismus: sed effectum baptismi (sicut supra dictum est) impedit sola fictio, ad quam non pertinent peccata uenialia: quia sicut Sapientia dicitur, Spiritus sanctus disciplina effugiet fictum: qui tamen per peccata uenialia non fugatur. ergo neque effectum huius sacramenti impediunt peccata uenialia.

11. 4. arch. fi. ca. 14. am. ed.

¶ 3 Præter. Nihil quod remouetur per actionem alicuius causae, potest impedire eius effectum: sed peccata uenialia tolluntur per hoc sacramentum. ergo non impediunt eius effectum.

1. 2. q. 81. 2. q. 4. & 5. 2. q. 24. ar. 10.

SED CONTRA est, quod Damascen. * dicit in 4. libro. Ignis eius, quod in nobis est, desiderij, assumens eam quae ex carbone, id est, ex hoc sacramento ignitionem, comburat nostra peccata, & illuminet corda nostra, ut participatione diuini ignis igniamur & deificemur: sed ignis nostri desiderij uel amoris impeditur per peccata uenialia, quae impediunt feruorem charitatis, ut in secunda parte * habitum est. ergo peccata uenialia impediunt effectum huius sacramenti.

Ar. 2. & 3. hu. in. quæst.

RESPONDEO. Dicendum, quod peccata uenialia dupliciter accipi possunt: uno modo, prout sunt præterita: alio modo, prout sunt actu exercita. Primo quidem modo, peccata uenialia nullo modo impediunt effectum huius sacramenti: potest enim contingere, quod aliquis post multa peccata uenialia commissa, deuote accedat ad hoc sacramentum, & plenarie huius sacramenti consequatur effectum. Secundo autem modo, peccata uenialia non ex toto impediunt huius sacramenti effectum, sed in parte. Dicitur enim, * quod effectus huius sacramenti non solum est adeptio habitualis gratiae, vel charitatis: sed etiam quaedam actualis relectio spiritualis dulcedinis: quae quidem impeditur, si aliquis accedat ad hoc sacramentum, per peccata uenialia mente distractus: non autem tollitur augmentum habitualis gratiae uel charitatis.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod ille, qui cum actu uenialis peccati ad hoc sacramentum accedit, habitualiter quidem manducat spiritualiter, sed non actualiter. Et ideo habitualem effectum huius sacramenti percipit, non autem actualem.

AD SECUNDUM Dicendum, quod baptismus non ita ordinatur ad actualem effectum, id est, feruorem charitatis, sicut hoc sacramentum. Nam baptismus est spiritualis regeneratio, per quam acquiritur prima perfectio, quae est habitus uel forma: hoc autem sacramentum est spiritualis manducatio, quae habet actualem delectationem.

F AD TERTIVM dicendum, quod illa ratio procedit de uenialibus præteritis, quae per hoc sacramentum tolluntur.

De usu seu sumptione huius sacramenti in communi, in duodecim articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de usu, siue sumptione huius sacramenti. Et primo quidem, in communi. Secundo, quomodo Christus est usus hoc sacramento.

CIRCA primum quaeruntur duodecim.

¶ Primo, Vtrum sint duo modi manducandi hoc sacramentum, scilicet sacramentaliter, & spiritualiter.

¶ Secundo, Vtrum soli homini conueniat manducare spiritualiter hoc sacramentum.

¶ Tertio, Vtrum solius hominis iusti sit manducare sacramentaliter.

¶ Quarto, Vtrum peccator manducans sacramentaliter, peccet.

¶ Quinto, De quantitate huius peccati.

¶ Sexto, Vtrum peccator accedens ad hoc sacramentum sit repellendus.

¶ Septimo, Vtrum nocturna pollutio impediatur hominem a sumptione huius sacramenti.

¶ Octauo, Vtrum sit solum a ieiunio sumendum.

¶ Nono, Vtrum sit exhibendum non habentibus usum rationis.

¶ Decimo, Vtrum sit quotidie sumendum.

¶ Undecimo, Vtrum liceat omnino abstinere.

¶ Duodecimo, Vtrum liceat percipere corpus sine sanguine.

Vtrum distingui debeant duo modi manducandi corpus Christi.

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod non debeant distingui duo modi manducandi corpus Christi, scilicet sacramentaliter, & spiritualiter: sicut enim baptismus est spiritualis relectio (secundum illud Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, &c.) ita etiam sacramentum est spiritualis cibus: unde Dominus de hoc sacramento loquens dicit Ioann. sexto. Verba quae ego locutus sum uobis, spiritus & uita sunt: sed circa baptismum non distinguitur duplex modus sumendi, scilicet sacramentalis, & spiritualis. ergo neque circa hoc sacramentum debet hæc distinctio adhiberi.

¶ 2 Præterea. Ea, quorum unum est propter alterum, non debent abinuenire diuidi: quia unum ab alio specieem trahit: sed sacramentalis manducatio ordinatur ad spirituales, sicut ad finem. non ergo debet sacramentalis manducatio contra spirituales diuidi.

¶ 3 Præter. Ea, quorum unum non potest esse sine altero, non debent contra se diuidi: sed uidetur quod nullus possit manducare spiritualiter, nisi etiam sacramentaliter manducet: alioquin antiqui patres hoc sacramentum spiritualiter manducassent: frustra etiam esset sacramentalis manducatio, si sine ea spiritualis esset posset. non igitur conuenienter distinguitur circa hoc sacramentum duplex manducatio, scilicet sacramentalis & spiritualis.

SED CONTRA, quod super illud i. Cor. ii. Qui manducat & bibit indigne, &c. dicit gl. * Duos dici mus esse modos manducandi: unum sacramentale, & alium spirituale.

RESPONDEO. Dicendum, quod in sumptione huius sacramenti duo sunt consideranda. scilicet ipsum sacramentum, & effectus ipsius, de quorum utroque iam supra dictum est. Perfectus igitur modus sumendi hoc sacramentum, est quando aliquis ita hoc sacramentum suscipit, quod percipit eius effectum, contingit autem quandoque (sicut supra dictum est) quod aliquis impeditur a percipiendo effectum huius sacramenti: & talis sumptio huius sacramenti est imperfecta. Sicut igitur perfectum contra imperfectum dividitur, ita sacramentalis manducatio, per quam sumitur solum sacramentum sine effectu ipsius, dividitur contra spirituales manducationem, per quam quis percipit effectum huius sacramenti, quo spiritualiter homo Christo coniungitur per fidem, & charitatem.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod etiam circa baptismum, & alia huiusmodi sacramenta similis distinctio adhibetur: nam quidam suscipiunt tantum sacramentum, quidam vero sacramentum, & rem sacramenti. In hoc tamen differunt, quia cum alia sacramenta perficiantur in usu materiae, percipere sacramentum est ipsa perfectio sacramenti, hoc autem sacramentum perficitur in consecratione materiae, & ideo uterque usus est consequens hoc sacramentum.

In baptismo etiam & aliis sacramentis characterem imprimuntur, illi qui accipiunt sacramentum, recipiunt aliquem spirituales effectum, scilicet characterem, quod non accidit in hoc sacramentum. Et ideo magis in hoc sacramentum distinguitur usus sacramentalis a spirituali, quam in baptismo.

AD SECUNDUM Dicendum, quod sacramentalis manducatio, quae pertingit ad spirituales, non dividitur contra spirituales, sed includitur ab ea: sed illa sacramentalis manducatio contra spirituales dividitur, quae effectum non consequitur, sicut imperfectum quod non pertingit ad perfectionem speciei, dividitur contra perfectum.

AD TERTIUM dicendum, quod (sicut supra dictum est) effectus sacramenti potest ab aliquo percipi, si sacramentum habet in uoto, quamvis non accipiat in re. Et ideo, sicut aliqui baptizantur in baptismo flammis propter desiderium baptismi, antequam baptizentur baptismo aque, ita etiam aliqui manducant spiritualiter hoc sacramentum antequam sacramentaliter sumant: sed hoc contingit dupliciter: uno modo propter desiderium sumendi ipsum sacramentum, & hoc modo dicuntur baptizari & manducare spiritualiter, & non sacramentaliter, illi qui desiderant sumere haec sacramenta iam instituta: alio modo propter figuram, sicut dicit apostolus primae Corinth. 10. Quod antiqui patres baptizati sunt in nube, & in mari, & quod spirituales escam manducaerunt, & spirituales potum biberunt: nec tamen frustra adhibetur sacramentalis manducatio, quia plenus inducit sacramenti effectum ipsa sacramenti susceptio, quam solum desiderium: sicut supra circa baptismum dictum est. *

ARTICULVS III. *Utrum solius hominis sit hoc sacramentum spiritualiter sumere.*

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur, quod non solius hominis sit hoc sacramentum spiritualiter sumere, sed etiam angelorum; quia super illud psal. 77. Panem angelorum manducauit homo, dicit glossa id est, corpus Christi, qui est vere cibus angelorum: sed hoc non esset, si angeli spiritualiter Christum non manducaerent. ergo angeli spiritualiter Christum manducant.

¶ 2 Præterea. Aug. † dicit super Ioan. Hunc cibum & potum societatem uult intelligi corporis & membrorum suorum, quae * est ecclesia in praedestinatis: sed ad istam societatem non solum pertinent homines, sed etiam sancti angeli: ergo sancti angeli spiritualiter manducant.

¶ 3 Præterea. Augustinus in libro de uerbis Domini dicit, Spiritualiter manducandus est Christus, quoniam ipse dicit, qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo: sed hoc conuenit non solum hominibus, sed etiam sanctis angelis, in quibus per charitatem est Christus, & ipsi in eo. ergo uidetur quod spiritualiter manducare, non solum sit hominum, sed etiam angelorum.

SED CONTRA est, quod Augustinus † dicit super Ioan. Panem de altari spiritualiter manducate, innocentiam de altari portate: sed angelorum non est accedere ad altare, tamquam aliquid inde sumpturi. ergo angelorum non est spiritualiter manducate.

RESPONDEO. Dicendum, quod in hoc sacramentum continetur ipse Christus, non quidem in specie propria, sed in specie sacramenti. Dupliciter ergo contingit manducare spiritualiter ipsum Christum: uno modo, prout in specie consistit: & hoc modo angeli manducant spiritualiter ipsum Christum, in quantum ei uniuntur fruitione charitatis perfecte, & uisione manifesta (quem panem expectamus in patria) non per fidem, sicut nos ei hic unimur: alio modo contingit spiritualiter manducare Christum, prout est sub speciebus huius sacramenti, in quantum. scilicet aliquis credit in Christum cum desiderio sumendi hoc sacramentum. Et hoc non solum est spiritualiter manducare Christum, sed etiam spiritualiter manducate hoc sacramentum, quod non competit angelis. Et ideo licet angeli spiritualiter manducant Christum, non tamen conuenit eis spiritualiter manducare hoc sacramentum.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod sumptio Christi sub hoc sacramentum, ordinatur sicut ad finem ad fruitionem patriae, quae angelis eo fruuntur. Et quia ea, quae sunt ad finem, deriuantur a fine, inde est quod ista manducatio Christi, quae eum sumimus sub sacramentum, quodammodo deriuatur ab illa manducatione, quae angelis fruuntur Christo in patria. Et ideo dicitur homo manducare panem angelorum, quia primo & principaliter est angelorum, qui eo fruuntur in specie propria: secundario autem est hominum, qui Christum sub sacramentum accipiunt.

AD SECUNDUM dicendum, quod ad societatem corporis mystici pertinet quidem, & homines, & angeli: sed homines per fidem, angeli autem per manifestam uisionem: sacramenta autem proportionantur fidei, per quam ueritas uidetur in speculo, & in aenigmate. Et ideo proprie loquendo, non angelis, sed hominibus conuenit

Trac. 26. in lo. 10. 9.

Alias quod.

Trac. 26. in lo. 10. 9. fertur de consec. d. 2. c. Panem de altari.

Handwritten marginal notes on the left edge of the page, including numbers and small text fragments.

conuenit manducare spiritualiter hoc sacramentum. AD TERTIVM dicendum, quod Christus manet in hominibus secundum presentem statum per fide, sed in angelis beatis est per manifestam visionem. & ideo non est simile, sicut dictum est. *

In solutionibus praecar-gur. & 2. in isto art.

ARTICVLVS III. *Utrum solus homo iustus possit Christum sacramentaliter manducare.*

4. d. 9. ar. 2. q. 1 & 2. & ar. 3. q. 2. c. 6. & d. 12. q. 1. ar. 2. & 3. ar. 2. in lo. p. 1. ante med. lo. referretur de eo sec. d. 2. c. Vt quid paras. 2. 2. q. 4. ar. 3. q. 4. ar. 3. q. 4. ar. 4. ad 3. arg.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur, quod nullus possit manducare Christum sacramentaliter, nisi homo iustus. Dicit enim Aug. in lib. de Remedio poenitentiae, ut quid paras dentem & uentrem? crede, & manducasti: credere enim in eum, hoc est panem uiuum manducare: sed peccator non credit in eum: quia non habet fidem formatam, ad quam pertinet credere in Deum, ut in secunda parte habitum est. * ergo peccator non potest manducare hoc sacramentum, quod est panis uiuus. ¶ 2. Praeterea. Hoc sacramentum maxime dicitur esse sacramentum charitatis, ut supra dictum est: sed sicut infideles priuantur fide, ita omnes peccatores priuantur charitate. Infideles autem non videntur posse sacramentaliter sumere hoc sacramentum, cum in forma huius sacramenti dicatur mysterium fidei. ergo pari ratione neque aliquis peccator potest corpus Christi sacramentaliter manducare.

¶ 3. Praeterea. Peccator magis est abominabilis Deo, quam creatura irrationabilis: dicitur enim in psal. quadragesimo octauo, de homine peccatore; Homo, cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis: sed animal brutum (putamus autem canis) non potest sumere hoc sacramentum: sicut etiam non potest sumere sacramentum baptismi: ergo videtur quod pari ratione, neque peccatores hoc sacramentum manducant.

Tract. 26. in Ioan. paru a med. super illud ego sum panis uitae 20. 9.

SED CONTRA est, quod super illud Ioan. sexto. (Patres uestri manducauerunt manna in deserto, & mortui sunt) dicit Augustinus. ¶ Multi de altari accipiunt, & accipiendo moriuntur: unde dicit Apostolus. Iudicium sibi manducat & bibit: sed non moriuntur sumendo nisi peccatores. ergo peccatores corpus Christi sacramentaliter manducant, & non solum iusti.

q. 76. ar. 6. ar. 1. & q. 77. ar. 3.

RESPONDEO. Dicendum, quod circa hoc quidam antiqui errauerunt, dicentes quod corpus Christi, nec etiam sacramentaliter a peccatoribus sumitur: sed quam cito labijs peccatoribus contingitur, tam cito sub speciebus sacramentalibus definit esse corpus Christi: sed hoc est erroneum, de rogat enim veritati huius sacramenti, ad quam pertinet (sicut supra dictum est) quod manentibus speciebus corpus Christi sub eis esse non desinat. Species autem manent, quamdiu substantia panis maneret, si ibi adesset, ut supra dictum est. ¶ Manifestum est autem, quod substantia panis assumpta a peccatore, non statim esse desinit, sed manet quamdiu per calorem naturalem digeratur: unde tamdiu corpus Christi sub speciebus sacramentalibus manet a peccatoribus sumptis. unde dicendum est, quod peccator sacramentaliter corpus Christi manducare potest, & non solum iustus.

q. 77. ar. 5. & 8. & alij c. iudicem.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod uerba illa & similia sunt intelligenda de spirituali manducatione, quae peccatoribus non conuenit. Et ideo ex prauo intellectu horum uerborum videtur praedictis er

ros processisse, dum nescierunt distinguere inter corporalem & spirituales manducationem.

AD SECUNDVM Dicendum, quod etiam, si infidelis sumat species sacramentales, corpus Christi sub sacramento sumit: unde manducat Christum sacramentaliter, si ly sacramentaliter determinat uerbum ex parte manducati, si autem ex parte manducantis, tunc proprie loquendo, non manducat sacramentaliter, quia non utitur eo quod accipit ut sacro, sed ut simplici cibo: nisi forte infidelis intederet recipere illud, quod ecclesia confert, licet non haberet fidem ueram circa articulos, uel etiam hoc sacramentum.

AD TERTIVM dicendum, quod etiam si mus uel canis hostiam consecratam manducet, substantia corporis Christi non definit esse sub speciebus, quamdiu species illae manent, hoc est, quamdiu substantia panis maneret, sicut etiam si proiceretur in lutum, nec hoc uergit in detrimentum dignitatis corporis Christi, qui uoluit a peccatoribus crucifigi abique diminutione suae dignitatis, praesertim cum mus aut canis non tangat ipsum corpus Christi, secundum propriam speciem, sed solum secundum species sacramentales: quidam autem dixerunt, quod statim cum sacramentum tangitur a mure uel cane, definit ibi esse corpus Christi: quod etiam derogat ueritati sacramenti, sicut supra dictum est. Nec tamen dicendum est, quod animal brutum sacramentaliter corpus Christi manducet, quia non est natum uti eo ut sacramento: unde non sacramentaliter, sed per accidens corpus Christi manducat, sicut manducaret ille, qui fumeret hostiam consecratam, nesciens ea esse consecratam.

Et quia id quod est per accidens, non cadit in diuisione alicuius generis, ideo hic modus manducandi corpus Christi, non ponitur praeter sacramentalem & spirituales.

ARTICVLVS IIII. *Utrum peccator sumens corpus Christi sacramentaliter peccet.*

AD QUARTVM sic proceditur. Videtur, quod peccator sumens corpus Christi sacramentaliter, non peccet. non enim est maioris dignitatis Christus sub specie sacramenti, quam sub specie propria: sed peccatores tangentes corpus Christi sub specie propria, non peccabant, quin etiam ueniam peccatorum consequerentur, sicut legitur Lucae septimo de muliere peccatrice, & Mathei decimo quarto dicitur, quicumque tetigerunt fimbriam uestimenti eius, salui facti sunt. ergo non peccant, uel magis salutem consequuntur, sacramentum corporis Christi sumendo.

¶ 2. Praet. Hoc sacramentum, sicut & alia, est quaedam spiritualis medicina: sed medicina datur infirmis ad salutem, secundum illud Matth. nono. Non est opus ualentibus medicis, sed male habentibus: infirmum uel male habentes spiritualiter sunt peccatores. * ergo hoc sacramentum abique culpa sumere possunt.

¶ 3. Praet. Hoc sacramentum cum in se Christum contineat, est de maximis bonis. Maxima autem bona [secundum Aug. in li. de libero arb.] sunt quibus nullus male potest uti. Nullus autem peccat, nisi per abusum alicuius rei, ergo nullus peccator sumens hoc sacramentum peccat.

¶ 4. Praet. Sicut hoc sacramentum sentitur gustu & tactu, ita & uisu. Si ergo peccator ex eo, quod sumit hoc

In cor. 11. q. 1. ar. 1. & ar. 2. & ar. 3. & ar. 4. & ar. 5. & ar. 6. & ar. 7. & ar. 8. & ar. 9. & ar. 10. & ar. 11. & ar. 12. & ar. 13. & ar. 14. & ar. 15. & ar. 16. & ar. 17. & ar. 18. & ar. 19. & ar. 20. & ar. 21. & ar. 22. & ar. 23. & ar. 24. & ar. 25. & ar. 26. & ar. 27. & ar. 28. & ar. 29. & ar. 30. & ar. 31. & ar. 32. & ar. 33. & ar. 34. & ar. 35. & ar. 36. & ar. 37. & ar. 38. & ar. 39. & ar. 40. & ar. 41. & ar. 42. & ar. 43. & ar. 44. & ar. 45. & ar. 46. & ar. 47. & ar. 48. & ar. 49. & ar. 50. & ar. 51. & ar. 52. & ar. 53. & ar. 54. & ar. 55. & ar. 56. & ar. 57. & ar. 58. & ar. 59. & ar. 60. & ar. 61. & ar. 62. & ar. 63. & ar. 64. & ar. 65. & ar. 66. & ar. 67. & ar. 68. & ar. 69. & ar. 70. & ar. 71. & ar. 72. & ar. 73. & ar. 74. & ar. 75. & ar. 76. & ar. 77. & ar. 78. & ar. 79. & ar. 80. & ar. 81. & ar. 82. & ar. 83. & ar. 84. & ar. 85. & ar. 86. & ar. 87. & ar. 88. & ar. 89. & ar. 90. & ar. 91. & ar. 92. & ar. 93. & ar. 94. & ar. 95. & ar. 96. & ar. 97. & ar. 98. & ar. 99. & ar. 100.

Alia, ergo hoc sacramentum est corporalis panis sumptus. Licet, tamen non longe a primo.

In cor. 11. q. 1. ar. 1. & ar. 2. & ar. 3. & ar. 4. & ar. 5. & ar. 6. & ar. 7. & ar. 8. & ar. 9. & ar. 10. & ar. 11. & ar. 12. & ar. 13. & ar. 14. & ar. 15. & ar. 16. & ar. 17. & ar. 18. & ar. 19. & ar. 20. & ar. 21. & ar. 22. & ar. 23. & ar. 24. & ar. 25. & ar. 26. & ar. 27. & ar. 28. & ar. 29. & ar. 30. & ar. 31. & ar. 32. & ar. 33. & ar. 34. & ar. 35. & ar. 36. & ar. 37. & ar. 38. & ar. 39. & ar. 40. & ar. 41. & ar. 42. & ar. 43. & ar. 44. & ar. 45. & ar. 46. & ar. 47. & ar. 48. & ar. 49. & ar. 50. & ar. 51. & ar. 52. & ar. 53. & ar. 54. & ar. 55. & ar. 56. & ar. 57. & ar. 58. & ar. 59. & ar. 60. & ar. 61. & ar. 62. & ar. 63. & ar. 64. & ar. 65. & ar. 66. & ar. 67. & ar. 68. & ar. 69. & ar. 70. & ar. 71. & ar. 72. & ar. 73. & ar. 74. & ar. 75. & ar. 76. & ar. 77. & ar. 78. & ar. 79. & ar. 80. & ar. 81. & ar. 82. & ar. 83. & ar. 84. & ar. 85. & ar. 86. & ar. 87. & ar. 88. & ar. 89. & ar. 90. & ar. 91. & ar. 92. & ar. 93. & ar. 94. & ar. 95. & ar. 96. & ar. 97. & ar. 98. & ar. 99. & ar. 100.

hoc sacramentum, peccet, videtur etiam quod peccaretur dicendo, quod pater esse falsum: cum ecclesia omnibus hoc sacramentum videndum; & adorandum proponat: ergo peccator non peccat ex hoc, quod manducat hoc sacramentum.

¶ Præterea. Contingit quandoque, quod aliquis peccator non habet conscientiam sui peccati, non tamen talis peccare videtur, corpus Christi sumendo: quia secundum hoc omnes peccarent qui sumunt, quasi periculose exponentes, cum Apostolus dicat primæ Corinth. quarto. Nihil mihi conscius sum: sed non in hoc iustificatus sum: non ergo videtur quod peccator cedat in culpam, si hoc sacramentum sumat.

SED CONTRA est, quod Apostolus dicit primæ Corinth. v. decimo. Qui manducat & bibit indigne, iudicium sibi manducat & bibit, id est, eodem rationem. Dicit autem glossa ibidem, quod indigne manducat, & bibit, qui in crimine est, vel irreuerenter tractat. ergo qui est in peccato mortali, si hoc sacramentum accipiat, damnationem acquirit, mortaliter peccans.

RESPON. Dicendum, quod in hoc sacramento sicut in alijs, id quod est sacramentum, est signum eius, quod est res sacramenti. Duplex autem est res huius sacramenti, sicut supra dictum est. Vna quidem, que est significata & contenta, scilicet ipse Christus: alia autem est significata & non contenta, scilicet corpus Christi mysticum, quod est societas sanctorum. Quicumque ergo hoc sacramentum sumit, ex hoc ipso significat se esse Christo unitum, & membris eius incorporatum: quod quidem fit per fidem formatam, quam nullus habet cum peccato mortali. Et ideo manifestum est, quod quicumque cum peccato mortali hoc sacramentum sumit, falsitatem in hoc sacramento committit, & ideo incurrit sacrilegium, tamquam sacramenti violator, & propter hoc mortaliter peccat.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Christus in propria specie apparens, non exhibebat se tangendum hominibus in signum spiritualis unionis ad ipsum, sicut exhibetur sumendus in hoc sacramento. Et ideo peccatores eum in propria specie tangentes, non incurrebant crimen falsitatis circa diuinam, sicut peccato res sumentes hoc sacramentum. Et præterea Christus adhaerebat similitudinem carnis peccati; & ideo conuenienter se peccatoribus tangendum exhibebat: sed remota similitudine carnis peccati per gloriam resurrectionis, se tangi prohibuit a muliere, quæ defecit fidei circa ipsum patiebatur, secundum illud Ioan. 20. Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem meum, scilicet in corde tuo, vt Augustinus exponit. Et ideo peccatores qui defectum fidei formatæ patiuntur circa Christum, repelluntur a contactu huius sacramenti.

AD SECUNDUM dicendum, quod non quælibet medicina comperit secundum quemlibet statum infirmitatis. Nam medicina, quæ datur iam liberatis a febre, ad confortationem noceret, si daretur adhuc febricitantibus: ita etiam baptismus, & poenitentia sunt quasi medicina purgatiua, quæ dantur ad tollendam febrem peccati: hoc autem sacramentum est medicina confortatiua, quæ non debet dari, nisi liberatis a peccato.

AD TERTIUM dicendum, quod maxima bona intelligit Aug. virtutes aia; quibus nullus male vititur, quasi principis mali usus: Virtus tamē eis aliquis male: quasi obiectis mali usus, ut patet in his, qui de virtutibus superbiunt: ita & hoc sacramentum quantum

est ex se, non est principium mali usus, sed obiectum. unde Aug. dicit: multi indigne accipiunt corpus Christi, per quod docemur, quam cauendum sit male accipere bonum: ecce enim per bonum factum est malum, dum male accipitur bonum: sicut econtra Apostolo per malum factum est bonum, cum bene accepit malum, scilicet cum stimulum Satanæ patienter portauit.

AD QUARTUM dicendum, quod per usum non accipitur ipsam corpus Christi, sed solum sacramentum eius: quia scilicet non pertingit usus ad substantiam corporis Christi, sed solum ad species sacramentalis, ut supra dictum est: sed ille qui manducat, non solum sumit species sacramentalis, sed etiam ipsum Christum, qui est sub eis. Et ideo a uisione corporis Christi nullus prohibetur, qui sit sacramentum Christi consecutus, scilicet baptismum. Non baptizati autem non sunt admittendi, etiam ad inspectionem huius sacramenti, ut patet per Dionysium in libro Ecclesi. Hierar. sed ad manducationem non sunt admittendi, nisi soli illi, qui non solum sacramentaliter, sed etiam realiter sunt Christo coniuncti.

AD QUINTUM dicendum, quod hoc quod non habet aliquis conscientiam sui peccati, potest contingere dupliciter. Vno modo per culpam suam, uel quia per ignorantiam iuris, quæ non excusat, reputat non esse peccatum quod est peccatum (puta si aliquis fornicator reputaret simplicem fornicationem non esse peccatum mortale) uel quia negligens est in examinatione sui ipsius: contra id quod Apostolus dicit II. Corinth. 11. Probet autem seipsum homo. & sic de pane illo edat, & de calice bibat: Et sic nihilominus, peccat peccator sumens corpus Christi, licet non habeat conscientiam peccati, quia ipsa ignorantia est ei peccatum: alio modo potest contingere sine culpa ipsius: puta cum doluit de peccato, sed non est sufficienter contritus: & in tali casu non peccat sumendo corpus Christi: quia homo per certitudinem scire non potest, utrum sit uere contritus: sufficit enim, si in se signa contritionis inueniat, puta si doleat de præteritis, & proponat cauere de futuris. Si uero ignorat hoc quod fecit, esse actum peccati, propter ignorantiam facti, quæ excusat (puta si accessit ad non suam, quam credebatur esse suam) non est ex hoc dicendus peccator: si militer etiam si totaliter est peccatum oblitus, sufficit ad eius deletionem generalis contritio, ut infra dicitur. * unde iam non est dicendus peccator.

ARTICVLVS V.

Vtrum accedere ad hoc sacramentum cum conscientia peccati, sit grauissimum omnium peccatorum.

AD QUINTUM sic proceditur. Videtur, quod accedere ad hoc sacramentum cum conscientia peccati, sit grauissimum omnium peccatorum. Dicit enim apostolus I. ad Corinth. 11. Quicumque manducaverit panem, & biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis & sanguinis Domini: gloriæ, hoc est, ac si Christum occiderit, punietur: sed peccatum

Trac. 2. in Ioann. circa prin. tom. 9.

q. 76. ar. 7.

Cap. 7. eccl. Hier. par. 3. paua prin.

Non est peccatum mortale peccatus.

Super quest. septima articulum quintum.

Articulo 5. eiusdem q. Durand. occurrit in 4. sentent. distin. 9. q. 2. articulo 2. obiciens contra rationem, & conclusionem Auctoris, in hoc, quod dicit sacrilegium indigne communicantium esse grauius peccatum omnibus peccatis, quæ sunt contra puras creaturas.

4. di. 9. ar. 9. q. 2. & 1. co. 11. lec. 5.

Et contra conclusionem quidem dicit factis graue uideri plus peccare irreuerenter sumentem eucharistiam, quam iniuste occiderem proximum.

Contra

Tract. 11. in 2. ad 1. corinth. 11. 27.

14. ergo sacramentum purgatiua

Loco in 2. g. au. 2.

Contrarationem autem, quia propositio dicens, sicut se habet obiectum ad obiectum, ita se habet actus ad actum, non est necessaria quando actus sunt diversarum rationum: sed solum quando sunt unius rationis: grauis est enim contumelia dehonore principis quam ciuem: sed grauis est occidere ciuem, quia uerbo dehonore principis.

¶ Ad hoc dicitur, quod propositio est necessaria in utroque actibus, intellectus tamen in litera exponitur, & communiter etiam intelligitur. si de grauitate peccatorum ex proprio genere: hoc enim ex obiecto, unde habet speciem actus, pensatur. Et ueritas eius patet ex eo, quod diuinus malus esse peccatum secundum suum genus blasphemiam Dei qua homicidium: & tamen isti actus sunt diuersarum rationum, & ad hoc possent multa exempla adduci. Nec graue uidetur sapientibus, magis esse peccatum secundum suum genus hoc sacrilegium, quam simplex homicidium: quoniam intelligitur homicidium esse grauius aliunde, sed ex dano utre illarum & aliis humiliorum.

¶ **RESPON.** Dicendum, quod (sicut in secunda parte dictum est) dupliciter aliquod peccatum potest dici grauius alio: uno modo, per se alio modo, per accidens: per se quidem secundum rationem suam speciei, quae attenditur ex parte obiecti. Et secundum hoc quanto id contra quod peccatur, est maius, tanto peccatum est grauius. Et quia diuinitas Christi est maior humanitate ipsius, & ipsa humanitas est potior quam sacramenta humanitatis, inde est quod grauius peccata sunt quae committuntur in ipsam diuinitatem: sicut est peccatum infidelitatis & blasphemiae: secundum dario autem sunt grauius peccata, quae committuntur in humanitatem Christi: unde & Mattha. 12. dicitur, qui dixerit uerbum contra Filium hominis, remittetur ei; qui autem dixerit uerbum contra Spiritum sanctum, non remittetur ei, neque in hoc seculo, neque in futuro. Tertio autem loco sunt peccata, quae committuntur contra sacramenta, quae pertinent ad humanitatem Christi, & post hoc sunt alia peccata, contra puras creaturas. Per accidens autem unum peccatum est grauius alio ex parte peccantis, puta peccatum quod est ex ignorantia uel infirmitate, est leuius peccato, quod est ex contemptu uel ex certa scientia; & eadem ratio est de aliis circumstantiis. Et secundum hoc, istud peccatum in quibusdam potest esse grauius, sicut in his qui ex actuali contemptu, cum consci-

Christum occidentium, uidetur fuisse grauius. ergo & hoc peccatum, quo aliquis cum conscientia peccati ad mensam Christi accedit, uidetur esse grauius.

¶ 2 Præterea. Hieron. dicit in quadam epistola, quid tibi cum feminis, qui ad altare cum Deo fabularis? dic sacerdos, dic clerice, qualiter eisdem labijs filium Dei oscularis, quibus osculatus es labiame reitricis, o Iuda. osculo Filium hominis tradis. Et sic uidetur fornicator ad mensam Christi accedens peccare, sicut Iudas peccauit, cuius peccatum fuit grauius: sed multa alia peccata sunt grauiora, quam peccatum fornicationis, & precipue peccatum infidelitatis, ergo cuiuslibet peccatoris ad mensam Christi accedentis peccatum est grauius.

¶ 3 Præterea. Magis est abominabilis Deo immunditia spiritalis, quam corporalis: sed si quis proieceret corpus Christi in lutum uel sterquilinum, grauius reputaretur eius peccatum. ergo grauius peccat, si ipsum sumat cum peccato, quod est immunditia spiritalis. ergo hoc peccatum est grauius.

¶ **SED CONTRA** est, quod super illud Io. 15. Si non uenissem, & locutus eis non fuisset, peccatum non haberent, dicit Augu. hoc intelligendum esse de peccato infidelitatis, quod tenentur cuncta peccata. & ita uidetur hoc peccatum non esse grauius, magis sed peccatum infidelitatis.

¶ **AD PRIMUM**, ergo dicendum, quod peccatum indigne sumentium hoc sacramentum, comparatur peccato occidentium Christum, secundum similitudinem (quia utrumque committitur contra corpus Christi) non tamen secundum criminis quantitatem: peccatum enim occidentium Christum, fuit multo grauius, primo quidem, quia illud peccatum fuit contra corpus Christi in specie propria: hoc autem peccatum est contra corpus Christi, in specie sacramenti. secundo, quia illud peccatum processit ex intentione nocendi Christo, non autem hoc peccatum.

¶ **AD SECUNDUM** dicendum, quod fornicator accipiens corpus Christi, comparatur Iudae Christum osculanti, quantum ad similitudinem criminis (quia uterque ex signo charitatis Christum offendit) non tamen quantum ad criminis quantitatem, sicut etiam prius dictum est. Hæc tamen criminis similitudo non minus competit alijs peccatoribus, quam fornicatoribus. Nam & per alia peccata mortalia agitur contra charitatem Christi, cuius signum est hoc sacramentum, & tanto magis, quanto peccata sunt grauiora: secundum quid tamen, peccatum fornicationis magis reddit hominem ineptum ad perceptionem huius sacramenti, in quantum scilicet per hoc peccatum spiritus maxime carni subijcitur, & ita impeditur feruor dilectionis, qui requiritur in hoc sacramento. Plus tamen ponderat impedimentum ipsius charitatis, quam feruoris eius: unde & peccatum infidelitatis, quod funditus separat hominem ab ecclesia unitate, simpliciter loquendo, maxime hominem ineptum reddit ad susceptionem huius sacramenti, quod est sacramentum ecclesiasticae unitatis, ut supra dictum est. unde & grauius peccat infidelis accipiens hoc sacramentum, quam fidelis peccator, & magis contemnit Christum, secundum quod est sub hoc sacramento, præsertim si non credat Christi uere sub hoc sacramento esse: quia quantum est in se, diminuit sanctitatem huius sacramenti, & uirtutem Christi operantis in hoc sacramento, quod est contemnere ipsum sacramentum in seipso. Fidelis autem, qui cum conscientia peccati sumit, contemnit hoc sacramentum, non in seipso, sed quantum ad usum, indigne accipiens: unde & Apostolus prima Corinth. 11. assignans rationem huius peccati dicit, non diiudicans corpus Domini, id est, non discernens ipsum ab alijs cibis, quod maxime facit ille, qui non credit Christum esse sub hoc sacramento.

¶ **AD TERTIUM** dicendum, quod ille qui proiecerit hoc sacramentum in lutum, multo grauius peccaret, quam ille, qui cum conscientia peccati mortalis ad hoc sacramentum accedit. Primo quidem, quia ille hoc faceret ex intentione iniuriam faciendi huic sacramento, quod non intendit peccator indigne corpus Christi accipiens. Secundo, quia homo peccator est capax gratiae, unde etiam magis est aptus ad suscipiendum hoc sacramentum, quam quæcumque alia irrationalis creatura: unde maxime inordinate uteretur hoc sacramento, qui proiecerit ipsum canibus ad manducandum, uel qui proiecerit in lutum concalcandum.

¶ **AD QUARTUM** dicendum, quod si quis proiecerit hoc sacramentum in lutum, multo grauius peccaret, quam si quis accipiens hoc sacramentum, non discernens ipsum ab alijs cibis, quod maxime facit ille, qui non credit Christum esse sub hoc sacramento.

Tract. 2. in Io. inter mediu & primam. 9.

8. 2. q. 73. ar. 6. & 2. 3. q. 73. ar. 3.

8. 2. q. 73. ar. 6. & 2. 3. q. 73. ar. 3.

¶ Super

ARTICVLVS VI.

Utrum sacerdos debeat denegare corpus Christi peccatori petenti.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod sacerdos debeat denegare corpus Christi peccatori petenti. Non enim est faciendum contra Christi preceptum, propter uitandum scandalum, uel infamiam alicui: sed Dominus precepit Matth. 7. Nolite sanctum dare canibus. Maxime autem datur sanctum canibus, cum hoc sacramentum peccatoribus exhibetur. ergo neque propter uitandum scandalum, neque propter uitandam infamiam alicuius, debet hoc sacramentum peccatori petenti dari.

¶ 2 Præter. De duobus malis minus malum est eligendum: sed minus malum esse uidetur, si peccator infametur, uel etiam si hostia non consecrata detur, quam si sumens corpus Christi, mortaliter peccet. uidetur ergo hoc potius esse eligendum, quod uel infametur peccator petens corpus Christi, uel etiam quod detur ei hostia non consecrata.

¶ 3 Præter. Corpus Christi interdum datur suspectis de crimine, ad eorum manifestationem legitur. n. in Decretis. 2. q. 4. Saepe contingit, ut in monasteriis monachorum, furta perpetrentur: iccirco statuimus, ut quando ipsi fratres de talibus expurgare se debent, missa ab abbate celebretur, uel ab aliquo ex presentibus fratribus, & sic expleta missa, omnes communicentur in hac uerba, corpus Christi sit tibi hodie ad probationem & infra, Si episcopo aut presbytero aliquod maleficium fuerit imputatum, in singulis missis celebrari debet & communicari, & de singulis sibi imputatis, innocentem se ostendere: sed peccatores occultos non oportet manifestari: quia si frontem uerecundie abiecerint, liberius peccabunt, ut Augustinus dicit in lib. de uerbis Domini. ergo peccatoribus occultis non est corpus Christi dandum, etiam si petant.

SED CONTRA est, quod super illud psal. 21. Manducauerunt, & adorauerunt omnes pingues terræ, dicit Augustinus. Non prohibebat dispensator pingues terræ, id est, peccatores, mensam Domini manducare.

RESPON. Dicendum, quod circa peccatores distinguendum est. Qui dam n. sunt occulti, quidam uero manifesti, s. per euiden-

tiam facti: sicut publici usurarii, aut publici raptores, uel etiam per aliquod iudicium ecclesiasticum uel seculare. Manifestis ergo peccatoribus non debet etiam petentibus sacra communio dari: unde Cypria. scribit ad quendam, Pro dilectione tua consulendum me existimasti, quid mihi videatur de histrionibus, & mago illo, qui apud uos constitutus ad huc in artibus suis dedecore perseuerat, an talibus sacra communio cum ceteris Christianis debeat dari: puto nec maiestati diuinæ, nec euangelicæ disciplinæ congruere, ut pudor & honor ecclesiæ tam turpi, & infamæ contagione fæderetur. Si uero non sunt manifesti peccatores, sed occulti, non potest eis petentibus sacra communio denegari: cum enim quilibet Christianus ex hoc ipso, quod est baptizatus, sit admissus ad Dominicam mensam, non potest ei ius suum tolli, nisi pro aliqua causa manifesta: unde super illud 1. Corinth. 5. si is qui frater nominatur inter uos, &c. dicit glossa Augustini. Nos a communione quemquam prohibere non possumus, nisi aut sponte confessum, aut in aliquo iudicio ecclesiastico, uel seculari nominatum, atque conuictum: potest tamen sacerdos, qui est conscius criminis occulte monere peccatorem occultum, uel etiam in publico generaliter omnes, ne ad mensam Domini accedant, antequam de peccatis poeniteant, & ecclesiæ reconcilientur, nam post poenitentiam & reconciliationem, etiam publicis peccatoribus non est communio deneganda, præcipue in ar. mortis. ubi in concilio Carthaginensi legitur, Senecis atque histrionibus, ceterisque huiusmodi personis, uel apostatis conuersis ad Deum, reconciliatio non negetur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod sancta prohibetur dari canibus, id est, peccatoribus manifestis: sed occulta non possunt publice puniri, sed sunt diuino iudicio seruanda.

AD SECVNDVM dicendum, quod licet peius sit peccatori occulto peccare mortaliter, sumendo corpus Christi, quam infamari, tamen sacerdoti ministranti corpus Christi, peius est peccare mortaliter, in famando iniuste peccatorem occultum, quam quod ille mortaliter peccet, quia nullus debet peccatum mortale committere, ut alium liberet a peccato. unde Augustinus dicit in lib. q. super Genes. periculosissime admittitur hæc compensatio, ut nos faciamus aliquid mali, ne alius grauius malum faciat. Peccator tamen occultus potius debet eligere infamari, quam indignè ad mensam Domini accedere. Hostia tamen non consecrata nullo modo debet dari loco consecrate: quia sacerdos hoc faciens, quantum in se est, facit idololatrare illos, qui credunt esse hostiam consecratam, siue alios presentes, siue etiam ipsum sumentem: quia ut Augustinus dicit, nemo carnem Christi manducet, nisi prius adoret. unde extra de celebratione missarum, c. de homine, dicitur, licet is, qui pro sui criminis

num uergeret famæ ipsius peccatis, par esset ratio in hoc casu, & in casu quo ita ret paratus ad communicandum, posset enim ne actus negationis suæ, detraheret famam proximi, communicare ipsum relinquendo ipsi peccatori curam suammet.

Item in eodem articulo nota in nullo casu dandam, aut accipiendam esse hostiam non consecratam, quasi loco communionis. Dico autem hoc, quia etiam sciente tam communicante quam accipiente hostiam, non esse consecratam, propter presentes qui in distincte adorant, uel adorare prius quamlibet hostiam quam deferri uel dari consueuerunt, illicitum est: nam si nullus esset omnino præsens, non fieret accipiens se communicare, sed abstinere omnino.

In responsione ad tertium eiusdem articulo nota quod decreta illa, que corpus Christi quasi ad examinationem ordinarent, non fuerunt per concilia uniuersalia facta: sed fuit concilium particulariter, ut patet 2. q. 4. & propterea non est mirum si errauit.

In li. de medicis penitentiæ, ca. 3. in med. 9.

In Concilio Carthaginensi, can. 55.

In q. 42. t. 4.

In psalm. 98. circa me. ex positionis. tom. 9.

Super qual. ostendit me articulum secundum. In ar. aduerte Durand. in lib. 4. d. 9. ar. ult. limitare dictum Auctoris hic, scilicet Oculis peccatoribus peccantibus non potest sacra communio denegari. distinguit. n. de sacerdotis curato seu eius uicario seu curam gerente, & similibus de tempore generalis communionis aut infirmitatis, uel tempore alio, putaque non gerentem curam animarum de bere negare communionem: ex eo quod non tenetur illum communicare etiam cum licentia curati; curam autem exercere tempore generalis communionis, per se uisum, sine scandalo tantum, negare communionem debere. Mithi autem uidetur quod licet causa sit distinctio Durand. ut petens eorum non exequatur sacramentum quod intendit debitum: tñ nullum uideo negandi oculis peccatori publice se eorum in gerenti, siue sit sacerdos curans, siue nō, modo sit paratus in aliam eorum, quoscumque. Et ratio est: quia Christi actio, nostra est instructio: constituit autem quod Dominus non tenebatur tunc ad communicandum apologetos, & de facili modicum suspicando potuisset sine scandalo euitare iudam, institutio sacramentum post datam intinctam buccellam, qua sumpta exiuit foras. Et confirmatur: quia iudas non petiit communionem, & tñ Dominus apostolice choram communicans, ipsum cum ceteris inuitauit dicens, Comedite, seu bibite ex hoc omnes. Quocirca Durand. distinctio locum habere uidetur, quando ad partem, coram alio tamen peteret aliquis sacerdos, uellet celebrare, & ipsum communicare: tum enim qui non tenetur communicare tunc occultum peccatorem, debet, si sine scandalo potest suum negare ministerium. Dico autem sine scandalo, quia si negatio in da

sacramenti post cibum, & potum assumptū, triplici ratione. Primo quidē sicut Aug. dicit, in honorem huius sacramēti, vt scilicet in os hominis intret, nō dum aliquo cibo vel potu infectum. Secundo, propter significationem, vt scilicet detur intelligi, q̄ Christus (qui est res huius sacramēti) & charitas ei⁹, debet primo fundari in cordibus nostris, secundū illud Matth. 6. Quarite primum regnum Dei. Tertio, propter periculum vomitus & ebrietatis, quæ quandoque contingunt ex hoc, q̄ homines inordinate cibis vtuntur, sicut & Apostolus dicit primæ Cor. 11. Alius quidē esurit, alius autem ebrius est: ab hac tamen generali regula excipiuntur infirmi: qui statim cōmunicandi sunt, etiam post cibū, si de eorū periculo dubitatur, ne sine communionē decedant: quia necessitas legem non habet. vnde dicitur de consec. d. dist. 2. Presbyter infirmum statim comunicet, ne sine communionē moriatur.

Epist. 118. cap. 6. ante med. to. 2.

de consec. dist. 2. capit. Presbyter. Epist. 118. c. 6. in med. to. mo. 3.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut Aug.* in eodem lib. dicit, neque quia post cibos dominus dedit, propterea pransi aut cœnati fratres ad hoc sacramentum accipiendum conuenire debēt, aut mensis suis miscere: sicut faciebāt quos Apostolus arguit & emendat. nāque saluator, quo vehemētius cōmendaret mysteriū illius altitudinē, vltimum hoc voluit infingere cordibus & memorię discipulorum: & ideo non præcepit, quod deinceps tali ordini sumeretur, vt Apostolis, per quos ecclesias dispositurus erat, seruaret hunc* locum.

Alias modū

Ex gl. inter. in. ubi colligitur.

AD SECVNDVM dicendum, q̄ illud verbū in gl. sic exponitur: si quis esurit, & impatiēs non vult expectare alios, manducet domi cibos suos, id est, pane terreno pascatur, nec post eucharistiam sumat.

In ep. 118. c. 6. ante med. tom. 2.

AD TERTIVM dicendum, quod capitulum illud loquitur secundum consuetudinem aliquando apud aliquos obseruatam, vt in repræsentationem dominicæ cœnæ illo die a non ieiunis corpus Christi sumeretur: sed nunc hoc abrogatum est. nam si cur August. * in libro prædicto dicit: per vniuersum orbē mos iste seruatur, vt scilicet corpus Christi a ieiunis sumatur,

a. 2. q. 147. arti. 6. ad 2. arg.

In cor. arti.

AD QVARTVM dicendum, q̄ (sicut in secunda parte habitū est*) duplex est ieiunium. Primum est ieiunium naturæ: quod importat priuationem cuiuscumque præassumpti per modū cibi vel potus, & tale ieiunium requiritur ad hoc sacramentū propter prædicta. & ideo neque post assumptionē aquæ, vel alterius cibi aut potus, vel etiam medicinæ, in quantumque parua quantitate, licet hoc sacramentum accipere: nec refert vtrū aliquid huiusmodi nutriat vel nō nutriat, aut per se, aut cum alijs, dummodo sumatur per modum cibi vel potus: reliquæ tamē cibi remanentes in ore, si casualiter transglutiātur, nō impediunt sumptionem huius sacramenti: quia non traiciuntur per modum cibi, sed per modū saluæ, & eadē ratio est de reliquijs aquæ vel vini, quibus os abluatur: dummodo nō traiciantur in magna quantitate, sed permixtæ saluæ, quod vitari non pōt. Aliud autem est ieiunium ecclesie, quod instituitur ad carnis macerationem: & tale ieiunium per prædicta non impeditur, quia prædicta non multum nutriunt, sed magis ad alterandum sumuntur.

AD QVINTVM dicendum, q̄ cum dicitur, q̄ hoc sacramentū prius, quam alij cibi, debet in os Christiani intrare, nō est intelligendū absolute respectu totius temporis: alioquin qui semel comedisset vel bibisset, numquam posset postea hoc sacramentum

accipere, sed est intelligendum quantum ad eundē diem, & licet principij diei, secundum diuersos, diuersimode sumatur: nam quidam a meridie, quidā ab occasu, quidā a media nocte, quidam ab ortu solis, diē incipiunt: ecclesia tamen romana diē a media nocte incipit, & ideo si post mediam noctē aliquis sumperit aliquid per modū cibi vel potus, nō potest eadem die hoc sumere sacramentum: potest vero, si ante mediam noctē: nec refert vtrum post cibum vel potum assumptum dormierit, aut etiam digestus sit, quantum ad rationem præcepti: refert autem quantum ad perturbationem mentis, quam patiuntur homines propter infomnietatem vel indigestionem, ex quibus si mens munitur perturbetur, homo redditur ineptus ad sumptionem huius sacramenti.

AD SEXTVM dicendū, q̄ maxima deuotio requiritur in ipsa sumptione huius sacramenti: quia tunc percipitur sacramēti effectus, quæ quidem deuotio magis impeditur per præcedentia, quam per sequētia: & ideo magis est institutū, q̄ homines ieiunent ante sumptionem huius sacramēti, quam post: debet tamē esse aliqua mora inter sumptionē huius sacramenti, & reliquos cibos. vnde & in missa, oratio gratiarū actionis post communionē dicitur, & communicantes etiam suas priuatas orationes dicunt: secundum tamen antiquos canones statutum fuit a papa Clemēte (vt habetur de cōsecr. dist. 2. *) si mane dominica portio editur, vsque ad sextam ieiunēt ministri qui eam sumperunt: & si 3. vel 4. hora acceperint, ieiunent usque ad uesperū. Antiquitus enim rarius missarum solennia celebrabantur, & cum maiori præparatione: nūc autem, quia oportet frequentius sacra mysteria celebrare, nō potest de facili obseruari, & ideo per contrariam consuetudinem est abrogatum.

de consec. dist. 2. ca. 1. bus gradibus.

In cor. arti. 6. ad 2. arg.

ARTICVLVS IX.

Super Questionis octuagesime Articuli nouum.

Utrum non habentes usum rationis, debeant suscipere hoc sacramentum.

In ar. 9. in responsione ad ultimū, aduertit circa communionem puerorum & puellarum, 5. q. 1. & 4. cum ad annos discretionis peruenerint, iuxta c. vtriusque sexus, quod iudicium de initio discretionis debet a parentibus & confessore fieri. A parentibus quidem, quoniam continua uersatione experitur, an filius seu filia discernere sciat panem spirituales a materiali, & cum deuotione preparare se ad sacramentū. A confessore uero: quoniam in ipsa confessione potest aduertere quantum discretionis aut deuotionis possit inelle.

4. dist. 3. arti. 5. q. 1. & 4. & dist. 23. c. 1. art. 2. q. 4. cor. 8. c. 10. c. 1. l. 7.

AD NONVM sic proceditur. Videtur, quod non habentes usum rationis, non debeāt hoc sacramentum suscipere, requiritur enim, quod aliquis ad hoc sacramentum cum deuotione, & præcedente sui examinatione accedat secundum illud primæ Corin. 11. Probet seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat: sed hoc nō potest esse in his, qui carent vsu rationis, ergo nō debet eis hoc sacramentum dari. ¶ 2. Præterea. Inter alios qui carent vsu rationis, sunt etiam arrepij, qui energumēni dicuntur: sed tales etiam ab inspectione huius sacramenti arcentur, secundum Dionys. * in lib. ecclesiast. hierar. ergo carentibus vsu rationis, hoc sacramentum dari non debet.

¶ 3. Præterea. Inter alios carentes vsu rationis, maxime pueri ui-

ca. 9. ecclesi. hierar. parti. 2.

Et uidetur nimia cautela adhiberi a parentibus non exponentibus puellas decem annorū ad

ARTICVLVS X.

¶ *Trum liceat quotidie sacramentum suscipere.*

¶ *Suber Quæstionis octuag.esima Articuli decimum.*

ad communionem: dicuntur esse innocentes: sed pueris hoc sacramentum non exhibetur. ergo multo minus aliis carentibus vsu rationis.

SED CONTRA est, quod legitur in concilio Aurasico* (& habetur in decret. 26. q. 6. ca. qui recedunt.) Amentibus, quacumque pietatis sunt, conferenda sunt: & ita est eis conferendum hoc sacramentum: quod est sacrum pietatis.

RESPON. Dicendum, quod aliqui dicuntur non habere vsu rationis dupliciter. uno modo, quia habent debilem vsu rationis, sicut

dicuntur non uidentes, qui male uident: & quia tales possunt aliquam deuotionem huius sacramenti concipere, non est eis hoc sacramentum denegandum: alio modo, dicuntur aliqui non habere totaliter vsu rationis, aut igitur numquam habuerunt vsu rationis: sed sic a natiuitate permanserunt, & sic talibus non est hoc sacramentum exhibendum: quia in eis nullo modo precessit huius sacramenti deuotio: aut non semper caruerunt vsu rationis, & tunc, si prius, quando erant compotes seu mentis, apparuit in eis deuotio huius sacramenti, debet eis in articulo mortis hoc sacramentum exhiberi: nisi forte timeatur periculum uomitus vel expuitionis. unde in concilio Carthaginensi legitur* (& habetur in decret. 26. q. 2.) Is qui infirmitate poenitentiam perit, si casu, dum ad eum sacerdos inuitatus uenit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel in phrenesim conuersus fuerit, dent testimonium qui eum audierunt, & accipiat poenitentiam, & si incontinenti creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, & infundatur ori eius eucharistia.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod carentes vsu rationis possunt deuotionem ad sacramentum habere quantum ad aliquos quidem presentem, quantum ad alios autem preteritam.

AD SECVDVM dicendum, quod Dion.* loquitur ibi de energumenis nondum baptizatis, in quibus scilicet nondum est vis demonis extincta, quæ viget in eis per originale peccatum. sed de baptizatis, qui corporaliter ab immundis spiritibus vexantur, est eadem ratio, & de alijs amentibus. unde Cassianus dicit, eis qui ab immundis vexantur spiritibus, communionem sacrosanctam a senioribus nostris numquam meminimus interdiciam.

AD TERTIVM dicendum, quod eadem ratio est de pueris receter natis, & de amentibus, qui numquam habuerunt vsu rationis, unde talibus non sunt sacramenta danda: quamuis quidam graeci contrarium faciant, propter hoc quod Dionys.* Cælest. hierar. dicit, baptizatis esse sacramentum communionem dandam, non intelligentes, quod Dionys. sibi loquitur de baptismo adultorum: nec tamen per hoc aliquod detrimentum uideat patiuntur, propter hoc quod dominus dicit Ioan. 6. nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in uobis: quia sicut Aug.* scribit Bonifacio, tunc unusquisque fidelium, corporis & sanguinis domini particeps fit, scilicet spiritualiter, quando in baptismo membrum corporis Christi efficitur: sed quando iam pueri incipiunt aliqualem vsu rationis habere, ut possint deuotionem concipere huius sacramenti, tunc potest eis hoc sacramentum conferri.

AD DECIMVM sic proceditur.

A Videtur, quod non liceat quotidie hoc sacramentum suscipere: sicut. n. baptismus repræsentat dominicam passionem, ita & hoc sacramentum: sed non licet pluries baptizari, sed semel tantum: quia Christus semel tantum pro peccatis nostris mortuus est, ut dicitur prima Pet. 3. ergo uidetur, quod non liceat hoc sacramentum quotidie suscipere.

¶ 2 Præ. Veritas debet respondere figuræ: sed agnus Paschalis, qui fuit figura, præcipua huius sacramenti (ut supra dictum*) non manducabatur, nisi semel anno; semel etiam in anno ecclesia celebrat Christi passionem, cuius hoc sacramentum est memoriale. ergo uidetur, quod non liceat quotidie sumere hoc sacramentum, sed solum semel in anno.

¶ 3 Præ. Huic sacramento, in quo totus Christus continetur, maxima reuerentia debetur: ad reuerentiam autem pertinet, quod aliquis ab hoc sacramento absteineat. unde & laudatur Cæturio, qui dixit Mat. 8. Domine non sum dignus, ut intres subtectum meum, & Petrus, qui dixit Luca. 5. Exi a me domine, quia homo peccator ego sum. ergo non est laudabile, quod homo quotidie hoc sacramentum suscipiat.

¶ 4 Præ. Si esset laudabile, frequenter hoc sacramentum accipere, quanto frequentius sumeretur, tanto esset laudabilius: sed maior esset frequentia, si homo pluries in die sumeret hoc sacramentum. ergo esset laudabile, quod homo pluries in die communicaret: quod tamen non habet ecclesie consuetudo. non ergo uidetur esse laudabile, quod aliquis quotidie hoc sacramentum accipiat.

¶ 5 Præ. Ecclesia intendit suis statibus fidelium utilitati prouidere: sed ex statuto ecclesie fideles tenentur solum semel communicare in anno unde dicitur* extra de peniten. & remis. Omnis utriusque sexus fidelis suscipiat reuenter, ad minus in Pascha eucharistie sacramentum, nisi forte de proprio sacerdotis consilio ob aliquam rationabilem causam, ad tempus ab eius perceptione duxerit abstinendum. non ergo est laudabile, quod quotidie hoc sacramentum sumatur.

Tertia S. Thomæ.

In ar. 10. circa quotidianam celebrationem, nota Augustinus: Sic uiuere ut quotidie merearis accipere, quoniam per sic uiuere in eligendum est. spiritualem uitam sic ducere, ut quotidiana coitione semper augeatur: alioquin non sic uiuatur, ut quotidie mereamur accipere. Nam qui quotidie meret accipere, debet quotidie sic esse dispositus, ut fructus eucharistie percipiat, fructus autem ipsius huius cibi est, non solum actualis refectio spiritus, sed augmentum gratie: quoniam per totum tempus presentis uitæ sumis in statu augmenti.

¶ Propter quod crebro, aut quotidie celebrantes discutiant in seipsis fructum preterite celebrationis, & secundum profectum uel defectum, quem experiuntur in se, prosequantur, vel a prosecutione desistant: qui enim multis celebrationibus peractis ad actus uirtutum non melius se habet quam prius, passionibusque non minus subicitur, quam prius, parum aut nihil celebrando proficit. Dico autem parum: quia forte quo ad aliquam actualē deuotionem proficit. Dixi quoque post multas celebrationes, quoniam non audeo asserere, in qualibet celebratione oportere celebrantem esse dispositum sicut per quolibet celebrationem augeatur habitus gratie. Dicit enim forte quispiam, quod etiam pueria statim augmenti, non ex quolibet sumpto cibo singillatim augeatur, quamuis hoc non multum uigere uideatur, quia augmentum corporale a uirtute naturali determinata ad naturalem dispositionem fit: augmentum autem charitatis a diuina fit uirtute, quando cumque anima ad hoc se sufficienter preparauerit.

L L 2 SED

4. dist. 22. q. 3. ar. 1. Et 1. corp. 11. lect. 7.

q. 73. art. 6.

In decret. li. 5. tit. 30. cap. 9. Ois ueritas que cap. 9.

In Arca...

confer...

In decret...

In decret...

e. 10. q. 1. in h.

Referretur...

In sermo. 28. parum ante med. to. 10.

SED CONTRA est. quod Aug. dicit in lib. de verbis domini. Iste panis quotidianus est, accipe quoti die, vt quotidie tibi prosit.

lib. 4. cap. 6. a med. tom. 4.

RESPON. Dicendū, q̄ circa vsū huius sacri duo possunt considerari. vnum quidem, ex parte ipsius sacri, cuius virtus est hominibus salutaris, & ideo utile est quotidie ipsum sumere, vt homo quotidie eius fructum percipiat, unde Ambr. * dicit in lib. de sacramentis, si quotiescumque effunditur sanguis Christi, in remissionem peccatorum effunditur, de beo semper accipere. qui semper pecco, debeo semper habere medicinam. alio modo, potest considerari ex parte sumentis, in quo requiritur, ut cū magna deuotione & reuerentia ad hoc sacramentum accedat: & ideo si aliquis se quotidie ad hoc paratū inueniat, laudabile est, q̄ quotidie sumat, unde Aug. * cum dixisset, Accipe quod quotidie tibi profuit, subiungit, sic viue, vt quotidie merearis accipere: sed quia multoties in pluribus hominum, multa impedimenta huius deuotionis occurrūt, propter corporis indispositionem uel animā, nō est utile omnibus hominibus, quotidie ad hoc sacramentum accedere, sed quotiescumque se ad illud homo inuenit paratum. unde in lib. de ecclesiast. dogmatibus * dicitur, quotidie eucharistia communio nem accipere, nec laudo, nec vitupero.

In ser. 28. de verb. domi. parum ante med. to. 10.

e. 33. in prin. habetur li. ber hic inter opa August. tom. 3.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ per sacramētum baptismi configuratur homo morti Christi, in se sciens eius characterem: & ideo sicut Christus semel mortuus est, ita solū semel debet homo baptizari: sed p̄ hoc sacramētū non recipit homo Christi characterē: sed ipsum Christum, cuius virtus manet in eternū, unde Hebr. 10. dicitur. una oblatione consummavit in sempiternum sanctificatos: & ideo q̄a quotidie homo indiget salutifera Christi virtute, quotidie potest laudabiliter hoc sacramentum suscipere: & q̄a p̄cipue baptismus est spiritalis regeneratio, deo sicut homo semel carnaliter nascit, ita debet semel spiritaliter renasci per baptismū, vt Aug. * dicit super illud Ioa. 3. Quomodo potest homo nasci cum sit senex: sed hoc sacramētū est cibus spiritalis: unde sicut cibus corporalis quotidie sumitur, ita & hoc sacramētū quo tidie sumere, laudabile est. unde dominus Luc. 11. docet petere, Panem nostrum quotidianum da nobis hodie, in cuius expositione Aug. * dicit in lib. de verbis Dñi, si quotidie accipis, scilicet hoc sacramentum, quotidie tibi est hodie, tibi quotidie Christus resurgit: hodie enim est, quando Christus resurgit.

trae. 9. i. enī. Ioa. nō multū ante med. tom. 9.

In sermo. 28. de verb. domi. a media tom. 10.

AD SECVNDVM dicendū, q̄ agnus paschalis p̄cipue fuit figura huius sacramēti, quantum ad passionem Christi, quæ representatur p̄ hoc sacramentum: & ideo semel tantū in anno sumebatur, q̄a Christus semel mortuus est, & propter hoc etiam ecclesia celebrat semel in anno memoriā passionis Christi: sed in hoc sacramēto traditur nobis memoriale passionis Christi per modū cibi, qui quotidie sumitur: & ideo quantum ad hoc significatur per māna, quod quotidie dabatur populo in deserto.

1. 2. q. 67. art. 4 ad 2. Et 2. 2. q. 19. ar. 9. & alii. Epist. 118. ca. 3. tom. 2.

AD TERTIVM dicendū, q̄ reuerētia huius sacramēti habet timorē amoris coniunctū (unde timor reuerētiæ ad Deū, dī timor filialis, ut in secūda parte * dicitur est) ex amore. n. prouocatur desiderium sumendi, ex timore autē cōsurgit humilitas reuerēdi: & ideo vtrūq; pertinet ad reuerentiam huius sacramenti, & q̄ quotidie supatur, & q̄ aliquando abstineatur: vnde Aug. * dicit, si dixerit quispiā nō quo-

tidie accipiendam eucharistiam, alius contra, faciat vnusquisque quod secundū fidem suam pie credit esse faciendum: neq; enim litigauerunt inter se Zacharius, & ille Centurio, cum alter eorū gaudens suscepit Dñm, aliter dixit, Non sum dignus, ut in tres sub tectū meum, ambo Saluatorem honorificētes, quamuis nō uno modo: amor tamen & spes, ad q̄ semp scriptura nos prouocat, praeferunt timori, unde & cū Petrus dixisset, Exi a me Domine, quia homo peccator sum, respondit Iesus, noli timere.

AD QVARTVM dicendum, quod quia dominus dicit, Panem nostrum quotidianum da nobis hodie, non est pluries in die communicandum, ut saltem per hoc, q̄ aliquis semel in die communicat, representetur vnitas passionis Christi.

AD QVINTVM dicendū, q̄ secundū diuersum statū ecclesiæ, diuersa circa hoc statuta emanauerunt: nā in primitiua ecclesiā, q̄ magna uigebat deuotio fidei Christianæ, statutū fuit, ut quotidie fideles cōmunicarent. unde Anacletus Papa * dicit, per acta cōsecratione, omnes cōmunicent, qui noluerint ecclesiasticis carere liminibus. sic. n. & Apostoli statuerūt, & sancta Romana tenet ecclesia. postmodū vero diminuto fidei seruore, Fabianus Papa iudicatū sit, ut si nō frequentius, saltem ter in anno, oēs cōmunicēt, scilicet in Pascha, Pētecoste, & Natali Domini. Soter * etiam Papa in coena domini dicit esse cōmunicandum, ut habetur in decret. de cōsecrat. dist. 2. postmodū propter iniquitatis abundantia refrigerente charitate multorum, statuit Innocentius III. ut saltem semel in anno, scilicet in Pascha, fideles cōmunicent: cōsultitur tamē in lib. de ecclesiasticis cogmatibus, * omnibus diebus dominicis esse cōmunicandum.

In ep. 11. in mediis. & habetur de cōsecrat. dist. 1. ca. lxxi. copus. De cōsecrat. dist. 2. ca. Et. si nō frequētius. In epist. ad epist. italie. de cōsecrat. dist. 1. c. in ep. na. Inno. 111. in cō. Lat. c. 21. cap. 53. circa princ. habetur hic inter opera August. tom. 1.

ARTICVLVS XI.

Super Quaestione, cōtra gestima. articulum undecimum.

Vtrum liceat omnino a communione cessare.

AD VNDECIMVM sic proceditur. Videtur, quod liceat cessare omnino a communione, laudatur enim Centurio de hoc Matthæi octauo, Domine non sum dignus, vt intres sub tectum meum. Cui cōparatur ille, qui reputat a communione sibi esse abstinentum ut dictum est. * cum ergo numquā legatur Christum in eius domum venisse, videtur q̄ liceat alicui toto tempore uitæ suæ a communione abstinere. ¶ 2 Præterea. Cuiuslibet licet abstinere ab his, quæ non sunt de necessitate salutis: sed hoc sacramentum non est de necessitate salutis, ut supra dictum est. ¶ ergo licet a sumptione huius sacramenti omnino cessare.

In articulo 11. eiusdem questio. circa illud, frustra autem esset votum, nisi impleatur quādo oportunitas adesse, aduerte, quod oportunitas non sumitur hic pro communitate sola, sed iūcta necessitati acti diceretur, quando opus esset. Dico autem hoc, quia constat communionem non esse in precepto, quoties commoditas communicandi adesse: cum sit preceptum affirmatiuum, obligans ex natura sua tempore non commoditatis, sed necessitatis, quod autem sit illud tempus necessitatis, cum ecclesia iam determinauerit ad semel in anno, non oportet sollicitum esse, curiosius tamen disputator ex his, quæ de tempore vigente aduersus baptismum scripta sunt, inueniet. ¶ Aduerte

4. dist. 12. q. 3. art. 2.

art. præced. arg. 3.

Q. 3. art. 3.

Habetur de cōsecrat. ca. Et. mo. l. equos.

manducare, & bibere hoc sacramentum spiritualiter, oportet de necessitate quoque salutaris esse manducare, & bibere illud sacramentaliter: alioquin frustra essent huiusmodi vota seu desideria, quae nunquam oporteret implere. Et declaratur vis huius processus ex simili in baptismo fluminis, quod claudit in se votum baptismi fluminis, ut patet applicanti.

Q. 74. arti. & 76. ca. 2. ad 1.

¶ 3 Præterea. Hoc sacramentum celebratur in memoria dominice passionis (vt supra dictum est) & sumitur pro animæ salute: sed passio Christi magis exprimitur in sanguine quàm in corpore, sanguis etiam pro salute animæ offertur. vt supra habitum est. * potius ergo esset abstinendum a sumptione corporis, quàm a sumptione sanguinis. ergo accedentes ad hoc sacramentum, non debent sumere corpus Christi sine eius sanguine.

Q. 76. arti. ad 1.

SED CONTRA est multarum ecclesiarum usus, in quibus populo communicanti, datur corpus Christi sumendum, non autem sanguis

RESPON. Dicendum, quod circa usum huius sacramenti duo possunt considerari: unum ex parte ipsius sacramenti: aliud, ex parte sumentium: ex parte quidem ipsius sacramenti conuenit, quod utrumque sumatur, scilicet & corpus & sanguis, quia in utroque consistit perfectio sacramenti. Et ideo, quia ad sacerdotem pertinet hoc sacramentum consecrare, & perficere, nullo modo debet corpus Christi sumere sine sanguine: ex parte autem sumentium requiritur summa reuerentia, & cautela, ne aliquid accidat, quod vergat ad iniuriam tanti mysterii: quod præcipue potest accidere in sanguinis sumptione, qui quidem si incaute sumeretur, de facili posset effundi: & quia creuit multi-

In oppositum est communis doctorum auctoritas, cum consuetudine Romanæ ecclesiæ, cum omnibus fere occidentalibus ecclesiis.

In hac questione sex sunt agenda. primo narrabitur uaria circa hoc obseruatio. secundo distinguuntur difficultates quatuor circa hoc, tertio tractabitur prima difficultas, quarto tractabitur secunda, quinto tractabitur tertia, sexto tractabitur quarta.

Quo ad primum Nestorius, & Pelagius, cum sequacibus astruxerunt uniuersaliter seruandam communionem sub utraque specie, diuersa tamen ratione moti. Nestorius enim putauit sub specie panis corpus tantum Christi esse, & sub specie uini sanguinem tantum: quia in morte Christi, sanguis fuit separatus a corpore: & propterea sub utraque specie oportebat sacramentum sumi, ut integer Christus sumeretur in memoriam mortis eius. Pelagius autem motus ex uerbis domini Ioa. 6. Nisi manducaueritis carnem filii hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis uitam in uobis, utramque sacramenti speciem etiam ad infantes baptizatos extendit, dogmatizando, quod si infans non posset sacramentalem panem sumere, deberet panis contritus cum sanguine infundi in os infantis, & si quippiam eiectum esset, esse illud comburendum: iuxta preceptum antiquum de agno Paschali, si quid residuum fuerit, igne comburetis. Et hanc forte olim grecorum illorum, quos Auctor in litera 9 art. nominauit, & similiter paulo ante centum annos Bohemorum abusus in communicando infantes ortus est, quodam facinoroso nouitate communionis sub utraque specie Bohemis suggerente. Hæc de primo.

¶ Quo ad secundum tres sunt differentie considerande: prima est inter infantes & adultos. secunda est inter sacerdotes & alios adultos: tertia est inter conficientes hoc sacramentum, & non conficientes. Emergunt siquidem ex his tribus differentiis quatuor speciales difficultates. prima est, an communio sub utraque specie sit necessaria omnibus, comprehendendo etiam infantes. secunda est, an sit necessaria omnibus adultis: tertia est, an sit necessaria omnibus sacerdotibus. quarta est, an sit necessaria omnibus conficientibus: quælibet enim harum difficultatum habet opinantes per utraque parte. Hæc de secundo.

¶ AD PRIMUM ergo dicendum, quod Gelasius loquitur quantum ad sacerdotes: qui sicut totum consecratur sacramentum, ita etiam toti communicare debent. ut. n. legitur in concilio * Toletano. Quale erit sacrificium, cui nec ipse sacrificans particeps esse digno scitur.

¶ AD SECUNDUM dicendum, quod perfectio huius sacramenti non est in usu fidelium, sed in consecratione materiae. Et ideo nihil derogat perfectioni huius sacramenti, si populus sumat corpus sine sanguine, dummodo sacerdotes consecrati sumat utrumque.

¶ AD TERTIUM dicendum, quod representatio dominice passionis agitur in ipsa consecratione huius sacramenti, in qua non debet corpus sine sanguine consecrari. Potest autem a populo, corpus sine sanguine sumi. Nec exinde sequitur aliquod detrimentum: quia sacerdos in persona omnium sanguinem offert, & sumit, & sub utraque specie totus Christus continetur, ut supra habitum est.

¶ Eucharistia, non habebitis uitam in uobis, consequens est, quod ex baptismo non habeant uitam, & consequenter si cum solo baptismo decederent non haberent uitam æternam, quod constat hæresim esse damnatam: quia sacramentum eucharistia datur ut alimentum animæ: propterea, n. datur sub specie panis, & uini, alimentum autem sicut non datur, nisi uiuenti (non enim potest sumi a mortuis) ita non datur nisi habenti aliquam operationem uitalem, frustra, n. alimentum poneretur in os impotentis illo quouis modo uti, nam nihil prodest alimentum alicui, qui ad illud ut mortuus se habet: sed infans baptizatus nullam habet operationem uitalem secundum uitam spirituales, ergo ei non conuenit sumere alimentum spirituale.

At si contra hanc rationem obijciatur, falsum assumere: quia ecclesia conuenit infirmis adultis in extremo uitæ sensibilibus constitutis, uel etiam phrenesim patientibus, eucharistiam tribuere sine omni operatione uitali interioris spiritus, facile excluditur obiectio, animaduertendo, quod licet tales adulti in extremo constituti, nullam habeant prout uitalem spiritus operationem: habuerunt tamen eam ante prout implicite, uel explicitè hoc sacramentum, & propterea negatur amittentibus a naturalitate, sicut & infantibus, quoniam utriusque nec prout tunc, nec antea actum aliquem spiritus habuerunt.

Si uero obiecerit quispiam falsum in adducta ratione subsumi, eo quod infantes habent uitales spiritus operationes. credere & abrennuntiare sicut aeterni non spiritu proprio, spiritu tamen ecclesiæ, ut pater cum baptizatur, facile quod hæc obiectio excluditur, quoniam si sic esset, accommodasset ecclesia has

De consec. dist. ca. 10. latam.

Q. 76. arti.

has operationes vitales pueris in susceptione eucharistiae, sicut accommodatio eis in susceptione baptismi, & cum huiusmodi accommodatio nullibi facta sit respectu eucharistiae, consequens est ut non nisi propria voluntate fingatur. In promptu enim ratio est quare in baptismo habeat locum huiusmodi accommodatio, & non potest habere locum in eucharistia: per baptismum enim generatur infans in filium Dei, generatio autem non exigit cooperationem eius qui generatur: & propterea accommodatio ecclesiae non necessitatis, sed solennitatis ceremonialis est in baptismo: per eucharistiam autem nutritur sumens illum, nutritio autem exigit cooperationem vitalem eius, qui nutritur: & propterea accommodatio ceremonialis non supplet actus personales, necessarios sumentis eucharistiam, unde ratio solida: tum quia hoc etiam verbis domini reperitur, cum primo tradidit hoc sacramentum, dixit enim, accipite & manducate: docens per hoc quod illis tantum est tribuendum, qui possunt aut potuerunt manducare corporaliter: ita quod sicut non regeneratur baptismo, nisi carnaliter natus, ita non sumitur hoc sacramentum, nisi carnaliter manducatum, & propterea infans, qui nunquam potuit, nec potest manducare carnaliter panem, ab ipso domino excluditur a manducatione sacramentali. Haec de tercio.

¶ Quo ad quartum, an communio sub utraque specie necessaria sit omnibus fidelibus adultis, ex argumentis in principio adductis, apparet pars affirmatiua vera, ex usu autem ecclesiae monstratur falsa. Et quoniam maxima vis fit in saepe dictis verbis domini, Ioan. 6. Ideo subtilius discutienda sunt, & imprimis notandum ultra duos manducandi modos, qui consueverunt distinguere circa hoc sacramentum, inueniri alium modum manducandi non sacramentum, sed Christum, ita quod consueverunt tres modi manducandi Christum, scilicet vel sacramentaliter, vel spiritualiter, sub sacramento tamen in re, aut in uoto, uel pure spiritualiter.

¶ Erv clarior percipiatur quod dicimus, declarandum ex convenientia & differentia, & deinde probandum ex scriptura est, quod dicimus: conveniunt siquidem hi duo modi manducandi Christum spiritualiter, in hoc quod uterque ponit manducandam esse Christi membrum uiuum. Differunt autem primo in hoc, quod manducare Christum est ex suo genere manducatio pure spiritualis: manducare autem spiritualiter Christum in eucharistia, est manducatio alligata ad sacramentum re uel uoto. & hoc quidem testatus est Auctor in secundo huius questionis articulo, cum dixit, Alio modo contingit spiritualiter manducare Christum, prout est sub speciebus huius sacramenti, in quantum, scilicet aliquis credit in Christum, cum desiderio sumendi hoc sacramentum, ubi manifeste apparet, spirituales manducationem eucharistiae claudere se ordinem ad sacramentum. Manducatio autem Christi absolute, quod fit ex suo genere pure spiritualis, ex eo patet, quod huiusmodi manducatio terminari potest, & ad deitatem secundum se, iuxta illud Luc. 22. Ego dispono vobis, sicut disposui mihi Patet meum regnum, ut edatis & bibatis super mensam meam in regno meo (ibi enim nulla erit ratio sacramenti, sed pure spiritualiter edet & bibent Deum sicuti est, sicut ipsa Christi anima Deo fruatur) & ad spiritualia dona gratiae, iuxta illud Ioan. 4. Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in aeternum &c. Et hinc differunt secundo in hoc, quod manducare spiritualiter Christum sub sacramento, proprium est viatoribus in nouo testamento adultis, manducare autem pure spiritualiter Christum: commune est comprehensoribus & viatoribus: scriptum est enim, Panem angelorum manducauit homo, commune quoque est noui, & veteris testamenti iustis: scriptum est enim, quod non aliud nomen datum est sub caelo, in quo oportet homines saluos fieri, & demum commune est iustificatis infantibus, & adultis: per baptismum enim Christi membra uiua etiam infantes hauriunt.

¶ Probatur autem hic modus comedendi Christum spiritualiter, quod non sit consecutus, aut nouiter adinuentus, tum ex eo, quod omnes fatemur Christum esse panem angelorum hominum, tum ex eo quod huiusmodi manducatio nullies habeatur in scriptura, & nulla est ratio, quare non possit terminari ad Christum, sicut terminatur ad alia, & superius inducta, & quae possent induci, ut est illud Prouerb. 9. in persona Sapientiae, Venite, comedite panem meum, & bibite uinum quod proposui uobis, &c. Nec propterea arguendi sunt doctores inuentionis, qui duos tantum modos manducandi distinguerunt quoniam de modis manducandi Christum sub sacramento tractabant: tales autem modi non sunt nisi duo, nos autem ex ipsis sacris doctoribus apposuit hunc alium modum spiritualiter manducandi non sacramentum, sed Christum, ut hinc clariorem redderemus sensum euangelij & sanctorum doctorum.

¶ His itaque praemisissis dicimus, quod saepe dicta domini uerba, Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem non habebitis vitam in uobis, intelliguntur ad liberam de manducatione spirituali Christi, abstrahendo tam a manducatione sacramentali, quam a manducatione spirituali sacramenti in re uel in uoto, probaturque tripliciter, primo ex textu euangelico: secundo ex contextu eiusdem: tercio auctoritate sanctorum, textus imprimis ipse, dum dicit, Nisi manducaueritis, non habebitis vitam in uobis, manifeste monstrat, quod de illa manducatione & bibitione loquitur, sine qua non potest esse uita spiritualis in nobis: sed sola manducatio spiritualis Christi est illa, sine qua non potest esse uita in nobis, ergo de ipsa sola loquitur textus euangelicus, Maior est nota per se: minor autem propter dictionem exclusiuam habet duas partes, alteram affirmatiuam, scilicet manducatio spiritualis Christi est illa, sine qua non possumus habere vitam (& haec etiam est per se nota intelligentibus terminos: quoniam manducare spiritualiter Christum, est esse Christi membrum uiuum, constat enim quod nisi firmis Christi membra uiua, non possumus habere uitam spiritus in nobis) alteram negatiuam, scilicet nulla alia manducatio est, sine qua non est uita in nobis, & hoc probatur ex eo, quod tam sine manducatione sacramentali, quam sine manducatione spirituali sacramenti huius in re uel in uoto, potest esse, & de facto est uita in nobis, ut testatur uita infantium baptizatorum, quibus firmiter credimus baptismum solum abique aliquo alio sacramento sufficere ad uitam aeternam.

¶ Nec mihi aliquis occurrat, dicendo quod baptismus habet annexum uotum sacramenti eucharistiae, quoniam huiusmodi sententia, cum in sacris inuenitur doctoribus, uenerabiliter suscipienda est, in suo tamen ordine, hoc est, ut adaptatio quaedam, & non ut inde argumentum sumatur efficax ad firmandam ueritatem eorum, quae in questione fidei versantur, secundum namque ueritatem baptismus ex se solo sufficit ad uitam aeternam, & non mendicat hoc ex aliquo annexo uoto alterius sacramenti. Si enim hoc ex annexo uoto haberet: non ipsi baptismus, sed illi alteri sacramento, in tantum baptizatorum salus attribueretur & attribuenda esset, cum tamen non solum ecclesia uniuersalis cum sanctis doctoribus, sed etiam dominus ipse baptismus attribuat uitam spiritus, ut patet Ioan. tertio. Vbi cum dixisset Nicodemus, nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu, non potest introire in regnum Dei, statim subdit effectum huius regenerationis esse uitam spiritus dicens, Quod natum est ex carne, caro est, & quod natum est ex spiritu, spiritus est.

¶ Et confirmatur hoc, quia in idem redit, dicere baptismum dare uitam ex uoto alterius sacramenti, & dicere, baptismum non sufficere ad uitam, & hoc si proprie & formaliter loquimur, ut loqui debemus, & scripturae intelligendae sunt. Patet autem non intendi a sacris doctoribus, per huiusmodi adaptationem, baptismum habere in uoto manducare carnem filij hominis, & bibere eius sanguinem in sacramento ex hoc, quod ipsi sacri doctores tenent huiusmodi uotum non esse de necessitate salutis: quoniam tenent quod communicare sub utraque specie, non est de necessitate salutis, cuius oppositum esset uerum, si in baptismo manducaretur spiritualiter panis sacramentalis, & biberetur spiritualiter sanguis sacramentalis, nam quod tunc fit uoto, necesse est postea exequi in re, quando opportunitas aderit. Stat ergo solida fundata ratio super textu euangelico, qui est lex generalissima a Christo promulgata, & non minus necessaria quam illa alia lex, Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & spiritu, non potest introire in regnum Dei. Nec oportet laborare ad hoc probandum, quoniam apperta sunt utrobique uerba Domini, & ad liberam intellecta haec continent.

¶ Deinde probatur hoc idem ex contextu euangelij. Vbi aduertendum est, quod doctrina ista Domini incepit occasionaliter sicut doctrina, quam dominus dedit Samaritanis de aqua uiua, occasione sumpta ex aqua naturali, ut patet Ioan. 4. Iudaei enim post miraculum de quinque panibus, & duobus piscibus, querentes Iesum, audierunt ab ipso, Queritis me, quia manducauistis ex panibus, & saturati estis, & statim subdidit dominus, Operamini non cibum, qui perit, sed qui permanet in uitam aeternam. Et sic inchoato sermone de cibo spirituali, quaesierunt iudaei, intelligentes per cibum spirituales opera sancta, Quid faciemus ut operemur opera Dei? & audierunt a domino, ut crederent in ipsum, declarando quod cibis spiritualis ac opus Dei esset credere in ipsum, quo audito iudaei quaesierunt ab eo signum, ut sic crederent ipsi commemorantes signum mannae in deserto, tanquam panis caelestis, quasi dicerent (ut Augustinus exponit) Si uis ut credamus tibi, fac plus nobis, quam fuerit factum patribus nostris, qui manducauerunt manna in deserto. Et tunc dominus, ubi prius de cibo locutus fuerat, ad cibi speciem descendit proponens panem spirituales, & primo quidem proponit panem uerum esse non quemcumque, sed cum qui de caelo descendit, & dat uitam mundo,

& subdit se panem vitæ, & de cælo descendisse. Manifestatque horum duorum primum ex actibus spiritualibus, scilicet quod ventre ad ipsum, & credere in ipsum, tollit totaliter famem, & sitim mentis, & tandem etiam corporis. Et interposita murmuratione iudeorum de secundo, scilicet quod descendit de cælo, & eorum reprehensione, manifestat secundum, de quo murmurauerant ex spiritualibus quoque actibus, scilicet, quod credere in ipsum est habere vitam æternam, & ex differentia inter manducantes manna & ipsum: quia illi mortui sunt: si quis autem manducauerit ex ipso, non morietur, sed viuet in æternum. Et in calce amplius explanans dominus panem, de quo loquebatur, ad carnem descendit dicens, Et panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Quo audito ligabant iudei admittentem, quomodo potest hic nobis dare carnem suam ad manducandum? & tunc dixit eius Iesus, Nisi manducaueritis carnem filii hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in uobis. Vbi diligenter aduertendo clara luce patet, quod cum totus præcedens sermo fuerit de actibus pure spiritualibus, de spirituali quoque manducatione, & potatione ipsius Christi carnis & sanguinis, sermo præfatus ad litteram est. Post panes enim materiales primo de cibo spirituali, deinde de pane celesti, quia iudei obicientes manna; adduxerunt scripturam, Panem de cælo dedit eis manducare, & postea de carne & sanguine. Et iterum rediens dominus ad panem, qui de cælo descendit, & ipsius excellentiam supra manna, conclusit sermonem, ut responderet iudeis de pane dato de cælo, & monstraret se & non manna, esse panem verum, qui de cælo descendit. Carnis quoque & sanguinis meminit: ut doceret non sufficere ad vitam nostram credere in ipsum Christum, panem qui de cælo descendit, hoc est Deum, & hominem, sed oportet etiam credere ipsum pro mundi vita passionem & mortem, in qua sanguis separatus fuit a carne, hoc enim est quod aperte dominus subdidit, cum dixit, Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Caro enim sua pro mundi vita fuit caro passa, & occisa pro mundi vita: morte enim sua uiuificauit mundum, unde & ligantibus de hoc iudeis, statim de carne & sanguine, & non de speciebus sacramentalibus subdidit, nisi manducaueritis carnem filii hominis, & biberitis eius sanguinem, &c. & sine interuallo declarauit quid sit manducare eius carnem, & bibere eius sanguinem, subdens, Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam, & ego resuscitabo eum in nouissimo die. Vbi etiam vitam corporis consequendam, non tunc tamen, sed in nouissimo die à manducantibus eius carnem & bibentibus eius sanguinem explanauit. Quocirca cum ex solo sensu literali trahatur efficax argumentum, & sensus literalis ex contextu præcipue pendeat, & ad litteram tam ex textu, quam ex contextu de spiritualibus actibus sermo sit, consequens est, ut textus iste de spirituali manducatione Christi carnis, & sanguinis, hoc est de fide in ipsum, & morte eius sermo sit.

Et si quaratur quare Christus nostram in ipsum, & mortem eius fidem sub metaphora manducationis, & bibitionis docuerit, in promptu est ratio multiplex. Primo ut monstraretur, quod nostra in ipsum coniunctio per fidem formatam esset participatio cælestis beatitudinis, de qua scriptum est, inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos. Secundo, ut monstraretur se esse patris sapientiam, quæ dixerat Proverb. 9. Venite comedite panem meum, & bibite uinum quod miscui uobis. Tertio, ut monstraretur, quod etiam caro sua occisa & sanguis suus etiam separatus à carne, haberent vim salutariam mentis humane, & hinc disceremus carnis & sanguinis Christi coniunctionem ad deitatem, ex qua vim salutariam intellectus & affectus habent. Quarto, ut sic fundamenta iacerentur ad manducationem, & bibitionem sacramentalem, nam ex hoc, quod credere in Christum, & mortem eius, est satietas mentis & refectio sapientiæ, & participatio quædam cælestis felicitatis, facile discere possumus, quod digne sumere sacramenta corporis & sanguinis domini, est & cælestis participatio conuiuii, & in sapientiâ mensâ edere, & bibere, &c. Et hinc processit, ut a doctoribus sacris extendatur, quandoque textus istius capituli ad sacramentum eucharistiæ, & manducandum & bibendum sacramentaliter, digne tamen, Christum seu carnem & sanguinem eius: quomuis multiplex alias sit huius ratio, scilicet res, de qua est sermo in textu isto est res significata sacramento Eucharistiæ: familiare est enim signati conditiones, signo attribueri. Et quia vnus atque idem secundum substantiam est panis spiritualis & panis sacramentalis, & manducare ac bibere spiritualiter Christum, & manducare ac bibere sacramentum, sunt vnum & idem secundum substantiam, sola relatione ad sacramentum sensibile differentia, hinc enim fit ut tam scriptis, quam in sermonibus in quibus huiusmodi differentia propositum non variat, frequentissimo vltimo, vnum pro alio ponamus aut exponamus.

Tertio, probatur idem auctoritate sanctorum. Et primum, quod

hæc sit communis sanctorum, & theologorum expositio, quoniam communiter exponitur de spirituali manducatione carnis, & spirituali potu sanguinis Christi: deinde probatur idem sensus auctoritate Augustini ad Bonifacium, exponentis hanc domini legem adimpleri in baptizati, dicens, tunc vnusquisque fidelium corporis & sanguinis domini particeps fit, quando in baptismo membrum Christi efficitur ubi videre potes vtrumque scilicet hoc de manducare & bibere spiritualiter corpus & sanguinem Christi, intelligitur lex domini, & quod lex illa extendit se ad omnes, sicut & illa, Nisi qui renatus fuerit ex aqua & spiritu, &c. & eundem sensum explicat idem Augustinus super Ioannem, dicens, Hunc cibum & potum societatem vult intelligi corporis & membrorum suorum, quod est ecclesia, &c.

Ex quibus omnibus coniunctis, cum dicendis in solutione argumentorum, manifestum relinquitur, quod commune sub vtraque specie non est necessarium adultis omnibus, cum nullum ad hoc habeatur præceptum, nullaque ad hoc ratio cogat, & innumera Christi ecclesie, cum ecclesiarum omnium magistra romana ecclesia oppositum doceant ac faciant. Hæc de quarto.

Quo ad quintum, an communio sub vtraque specie sit necessaria omnibus sacerdotibus, quia hoc coincidit cum questione illa, an quilibet sacerdos teneatur quandoque celebrare, & hoc ex propositis tractabitur inferius in articulo vltimo, quod 72. ideo nunc transeundum est, ne idem sæpius reperatur. Hæc de quinto.

Quo ad sextum, an communio sub vtraque specie sit necessaria omnibus consecratis, clare patet quaestoris solutio ex decreto Gelasii Papæ de consec. dist. 2. c. c. operimus, ubi gran de sacrelegium esse dicitur, celebrantem sumere sub altera tantum specie, & in præcedenti damnantur celebrantes, & in nulla specie sumentes. Et quoniam hoc in dubium non vertitur, ideo hæc de sexto sufficiat.

Ad primam ergo in oppositum ex dictis patere potest responsio consistens in hoc, quod præceptum domini intelligitur de cibo, & potu spirituali carnis & sanguinis domini. Et licet manducare spiritualiter sacramentum corporis, & sanguinis Christi, claudat in se votum manducandi & bibendi sacramentaliter, non est tamen verum, quod manducare & bibere spiritualiter carnem & sanguinem Christi, claudat in se votum manducandi, & bibendi sacramentaliter, sed claudat in se beneficium, quod significatur, & confertur corporis, & sanguinis sacramento, scilicet esse Christi & ecclesie membrum viuum.

Ad secundum de Christi mandato, Hoc facite in meam commemorationem, videtur ad hoc, ut ois cauilatio tollatur, quadruplitem. Primo, quia illa verba dñi habent triplicem vim: sunt enim iustitioria celebrationis eucharistiæ in ecclesia, ut patet, sunt & collatiua potestatis sacerdotalis ad consecrandam eucharistiã, cõter. n. facimur per hæc verba Apostolos esse ordinatos in sacerdotes, sunt & præcipua non ipsius operis, sed ordinis ad suam commemorationem, quod est præcipue ordinem operis in sui memoria, ut ecclesia attestatur, vtens his domini uerbis in missa sub hac forma, Hæc quotiescumque feceritis, in mei memoriam facietis. Vbi manifeste explicatur præcipi non opus ipsum, sed ordinationem operis in sui memoria. Et si arguat quod ex vi iustitioria, scilicet ex hoc ipso, quod dominus instituit hoc sacramentum sub vtraque specie obligamur ad seruandã eius institutionem, facile patet nullitas argumenti, tum quia sufficit, quod hoc seruetur ab aliquibus de ecclesie, hoc est sacerdotibus celebrantibus, ad quos solos in Apostolis sermo dominicus tunc dirigebatur, ut ex hoc patet, quod soli sacerdotes possunt hoc facere, quod Christus fecit, scilicet consecrare sacramentum corporis & sanguinis domini, tum, quia ad obligandus singulos de ecclesia sub præcepto, plus requiritur quam institutio sacramenti, ut patet de sacramento confirmationis, & extreme vntionis, quorum neutrum est de necessitate salutis, & quamuis eorum contemptus esset damnabilis, & sic ex his uerbis domini non habetur præceptum sumendi: sub vtraque specie: sed quod sumentes iurant in sui memoriam, hoc est si sumimus, in ipsius memoriam sumamus, iuxta ecclesie expositionem, Hæc quotiescumque feceritis, in mei memoriam facietis.

Secundo dicitur, quod postro, quod præcipiatur per hæc domini uerba ipsum opus, non propterea argumentum videtur: quoniam si hoc non demonstrat vtrumque opus, quod Christus legitur fecisse, scilicet consecrare & trahere sumendum & ratio est, quia si hoc demonstrat vtrumque opus, ut præceptum a domino, sequeretur, quod quilibet celebrans teneatur sub præcepto domini ad trahendum hoc sacramentum aliis, quod omnium ecclesiarum piæ aures offendit, cum constet multos sanctos, sacerdotes carentes cura animarum, & in monasteriis, & extra sepe celebrasse, & nunquam tradidisse & quouide sic fiat ab iniumentis sacerdotibus irreprehensibiliter.

Et

Et secundum hoc, non habetur hinc præceptum traditionis sub utraque specie, ac per hoc, non habetur hinc præceptum sufficiens ab alijs sub utraque specie. nam non celebrantium sum pro traditionem præsupponit, cum nullus talium sumat, nisi sibi traditam eucharistiam.

¶ Tertio dicitur, quod dato, quod ly hoc demonstraret omne opus, scilicet consecrare, sumere & tradere sub utraque specie, & quod intelligatur præcipi omne huiusmodi opus, ad hoc argumentum non cogit: quoniam cum præceptum hoc sit affirmatiuum, & præcepta affirmatiua obligent semper, sed non pro semper, sed pro tempore necessitatis, consequens est, ut ex hoc domini præcepto sacerdotes, non teneantur tradere sub utraque specie, nisi necessitas communicandi sub utraque specie aduenit, ac per hoc si huiusmodi necessitas alicubi nunquam interuenit, nunquam sacerdos reus violati præcepti est. Exemplum, præceptum de honorandis parentibus factum, quia est affirmatiuum, intelligitur tempore necessitatis, & propterea si nunquam contingit parentes meos necessitatem habere subuentionis meae, nunquam ego reus præcepti sum: & quia in innumeris Christi ecclesijs Romanis ecclesijs imitantibus nunquam contingit alicui non celebranti necessitas communicandi sub utraque specie (quoniam docente Spiritu sancto contenti sunt communionem sub specie panis) ideo nullus sacerdos in huiusmodi ecclesijs reus est violati præcepti domini.

¶ Quarto dicitur, ex ipso ordine textus euangelici, quod hoc domini præceptum nullibi inuenitur a domino traditum nisi respectu sacramenti sub specie panis tantum, ita quod ly hoc, nihil demonstrat de pertinentibus ad calicem, & propterea ex illo præcepto argumentum sumptum, si efficax est gladius est Goliath: quoniam hinc sequitur, quod sola panis sancti communio præcepta est tradenda. Et probatur quod dicimus, primo ex auctoritate euangelij: solus enim inter euangelistas Lucas uerba hæc posuit in capitulo vigesimosecundo, ubi expresse refert dominum ante consecrationem calicis, post tamen consecrationem panis, dixisse, Hoc facite in meam commemorationem. Secundo, auctoritate Pauli Apostoli. ad Corinth. I. ubi refert dominum dixisse, Accipite & comedite, hoc est corpus meum, quod pro uobis traditur, hoc facite in meam commemorationem: post consecrationem autem calicis Lucas de hoc nihil refert: Paulus autem apostolus refert Christum dixisse, Hoc facite quotiescumque bibetis in meam commemorationem. Vbi ex ipsa diuersitate uerborum a Paulo narratorum, manifeste apparet, quod de sacramento sub specie panis dominus dixit absolute, hoc facite in meam commemorationem: de eodem autem sacramento sub specie uini non dixit absolute. Hoc facite: sed dixit quod hoc faceret, quotiescumque bibetis, in suam commemorationem. Vbi meridiana luce clarius patet, quod non præcipitur bibere, sed quod quotiescumque bibimus, in suam commemorationem hoc faciamus. Et hinc sequitur, quod si ex hoc præcepto domini, Hoc facite in meam commemorationem, efficax argumentum ad communionem populi in uinum: optime sequitur absque ulla controuersia, quod non est præcepta communio populi nisi sub specie panis. Et confirmatur iste sensus ex eo, quod in numero singulari dicitur, Hoc facite, & non dixit, hæc facite, sicut per oppositum ecclesia uolens utramque significare speciem sacramenti, explicat in numero plurali dicens, Hæc quotiescumque feceritis, in mei memoriam facietis.

¶ Ad tertium argumentum dicitur, concedendo quod tam perfectio sacramenti in consecratione, quam perfectio eiusdem in usu est sub præcepto, & hoc propter allatam, obijciendo, rationem, scilicet quod sacramentum hoc suapte natura est propter usum, & perfectio sacramenti est propter perfectionem usus, unde & grande, sacrilegium esse dixit Gelasius diuidere mysterium hoc, quo ad usum: sed non propterea argumentum hinc sumptum urget ad usum utriusque speciei in communionem populi. Et ratio est, quia perfectio sacramenti secundum usum, non dependet nisi a per se concurrente ad sacramentum illud, quemadmodum ceterarum rerum perfectiones, non attenduntur secundum ea, quæ sunt per accidens: sed in ordine ad ea quæ concurrunt per se: alioquin nunquam res aliqua suam perfectionem fortiretur, solus autem sacerdos concurrat per se ad perfectionem huius sacramenti tam consecrando, quam utendo: & propterea sicut sacrilegium esset sacerdos, consecrando panem & non uinum, ita sacrilegium esset sumendo panem sanctum, & non sumendo calicem. Et quidem, quod sacerdos concurrat per se ad consecrationem & usum huius sacramenti, clare patet: quod autem solus concurrat per se, patet tum ex eo, quod solus sufficit ad perfectionem sacramenti, tam consecrando quam utendo: tum, ex eo quod populus in communio post consummatum sacrificium atque sacramentum, tam quo ad consecrationem quam quo ad oblationem & usum superuenit, sacerdos enim per seipsum perficit hæc omnia:

A quod autem superuenit alicui post illius perfectionem, non est ac concurrentibus per se ad illius, perfectionem: tum, ex eo quod accidentaliter coniungitur perfectio usui huius sacramenti, quod aliquis circumstantium sit communicandus, quod ex eo patet, quod nihil minus perfectum est sacramentum & in se & in usu, si nullus circumstantium communicet: si enim perfectio usus dependeret ab aliorum communionem, non posset absque sacrilegii uitio sacramenti huius usus esse, nisi aliquis ex circumstantibus communicaret: sicut non posset absque sacrilegio, eius usus a celebrante omitti aut diuidi. Quocirca manifestum est, quod ex perfectione huius sacramenti, tam quo ad consecrationem, quam quo ad usum per se (ea enim quæ sunt per accidens, & ab arte & a scientia relinquuntur) non habetur necessitas communicandi populum sub utraque specie, sed necessitas communicandi seipsum celebrantem sub utraque specie. Et hæc de prima questione dicta sufficiant.

B

QVAESTIO II.

An uilius sit sumere eucharistiam sub utraque specie, quam sub specie panis tantum.

QVAERITVR secundo, an uilius sit sumere eucharistiam sub utraque specie, quam sub specie panis tantum, Et uidetur quod sic.

¶ Primo, ex parte sacramenti, quia uilius est sumere sacramentum integrum seu integre, quam imperfectum seu partialiter. Et si dicatur, quod non est hic differentia secundum perfectum & imperfectum, integrum aut diminutum, totum uel partem, nisi in significando, contra: sacramenta efficiunt quod significant, ergo imperfectio in significando redundat in imperfectiorem in conferendo: alioquin aliud efficeret & aliud significaret, dum significaret partem, & efficeret totum.

¶ Secundo, ex parte quoque sacramenti, uilius est tangi a Christo pluribus diuersarum rationum instrumentis, quam uno tantum: sed communicans sub utraque specie, tangitur a Christo instrumentis diuersarum rationum: communicans autem sub altera tantum tangitur a Christo uno tantum instrumento, ergo. Maior est per se nota: quoniam diuersarum rationum instrumenta ad diuersas utilitates per se ordinantur, ut patet in artificialibus. Minor autem manifestatur: quia species uini, uel saltem portio ipsa instrumentum est quoddam ipsius Christi ad lætificandam animam: & similiter species panis uel saltem manducatio ipsa instrumentum est Christi ad confirmandum hominis animum: sicut de aqua baptismi August. dicit, quod corpus tangit, & cor abluat. Et confirmatur, quia potus sacramentalis significat potum spirituales: regula autem generalis est, quod sacramentales actus sunt instrumenta, aut quasi instrumenta diuina uirtutis. Et confirmatur rursum ex eo, quod si significatus effectus per assumptionem eucharistiae non prouenit in fumentem, dicimus, quod hoc non est ex defectu sacramenti, quin conferret quod significaret, sicut & cetera sacramenta conferunt quod significant, sed ex indistinctione fumentis: hæc enim omnia attestantur, quod humiliori sacramentalibus Christus utitur ut instrumentis, quod erat assumptum: constat enim hæc scilicet speciem panis & uini seu manducationem & bibitionem sacramentales, diuersarum esse rationum, sicut diuersarum sunt rationum in esse naturali.

¶ Tertio, ex effectuum differentia: uilius est comedere spiritualiter & bibere spiritualiter sacramentum hoc, quam illud spiritualiter comedere tantum. Et si dicatur, quod comedere spiritualiter, & bibere spiritualiter, sunt idem, contra: tum, quia comedere spiritualiter, est actus intellectus, utpote spectans ad fidem & contemplationem, iuxta illud Eccles. I. Cibauit illum pane uitæ & intelledus, & illud August. Crede & manducaisti. Bibere uero est actus affectiue partis, utpote spectans ad dulcedinem charitatis & delectationem spiritus, iuxta illud, Et uinum lætificat cor hominis, & rursum, Torrens nolupratis tue potabis eos. Et confirmatur hoc ex ipsa diuersitate signorum: diuersa enim signa sacramentalia oportet diuersa quoque habere significata. Et propterea, quia manducare & bibere sunt diuersa signa sacramentalia, consequens est, ut diuersa quoque habeant significata: si enim idem significarent, alterum superfluum esset in significando. Et confirmatur rursum, ex proprietate attributorum signatorum: nam calici sacramentali attribuitur, quod significat expresse mortem Christi, redemptionemque per illius sanguinem peractam, uitam animæ lætitiæ cordis &c.

¶ Quarto arguitur dicendo ad inconueniens: sacerdos celebrans sumpto sacramento sub specie panis, quaeritur an possit

Ita fumendo sub specie vini aliquid utilitatis spiritualis acquirat, aut nihil. Si dicatur, quod acquirit aliquid spiritualis utilitatis in anima, habetur intentum, scilicet quod utilius est fumere sub utraque specie, quam sub altera tantum. Et rursum, cum par sit ratio, proportionaliter tamen de sacerdote, & laico digne fumente, vilius erit laico digne fumenti fumere sub utraque specie, quam sub altera tantum. Si dicatur, quod nihil spiritualis fructus aquirat ex calice, sequitur quod potus ille sacramentalis non confert sacerdoti quod significat, & cum infructuositas ista non proveniat ex parte sacramenti, quoniam calix ille est calix vite non solum contentius, sed collatiuus, nec proveniat ex parte sacerdotis (quoniam supponimus ipsum digne celebrare) consequens est quod non nisi temere, & uoluntarie negatur fructus sumptionis sub secunda specie.

IN OPPOSITUM est Auctor in littera huius 12. artic. in calice dicens: potest autem a populo corpus sine sanguine sumi: nec exinde sequitur aliquid detrimentum: quia sacerdos in persona omnium sanguinem offert & sumit, & sub utraque specie totus Christus continetur. Vbi clarescit dictum: nec exinde sequitur aliquid detrimentum, quod falsum esset, si dampnum spiritualis fructus populus incurreret, fumendo corpus, & non fumendo calicem.

¶ Ad evidentiam veritatis questionis huius, tria agenda sunt: primo, declaranda sunt duae radices difficultatis: secundo, prosequemur primam radicem: & tertio prosequemur secundam.

¶ Quo ad primum sciendum est, quod quia sacramenta naturae legis conferunt quod significant, ideo in duplici consueverunt locari genere: quatenus enim conferunt, locantur in genere causae instrumentalis, aut quasi instrumentalis: quatenus vero significant, locantur in genere signi sensibilis: & propterea de sacramentis dupliciter loqui contingit, uel ut habent rationem causae, uel ut habent rationem signi. cum enim de virtute sacramentorum est sermo, ad causalitatem sacramenti spectatur: uirtus enim causalitatem sonat: & similiter cum de sacramentali medicina est sermo, ad causalitatem quoque spectatur: inter causas enim medicina locatur. Et breuiter cum de efficacia, aut effectu alicuius sacramenti agitur, ad causalitatem spectatur: quando autem de significato aut significatione sacramenti est sermo, clarescit quod sacramentum in quantum signum tractatur.

¶ Duabus igitur in sacramento inuentis conditionibus, scilicet quod est causa, & quod est signum, quod confert & quod significat, difficultas in proposita questione ex utraque oritur. Nam ex eo, quod dominicus calix non minore habet uirtutem, quam sacra hostia, nec minus natus est conferre quam sacra hostia confert, rationi consentaneum est, ut quemadmodum sacrae hostiae est fructus uiliorem monstrat sumptionem sacramenti sub utraque specie, quam sub altera tantum. Similiter, quia non minus dominicus calix cum eius potu sacramentali significat interiorum fructum spiritus, quam sacrae hostiae cum eius elu significat interiorum spiritus fructum, consequens est, ut sicut donum spiritus significatum elu sacrae hostiae absque dubio acquiratur, ita donum spiritus significatum potu sacramentali calicis absque dubio habeatur a digne bibente, & sic ex multiplicato dono iuxta diuersitatem signi, uilius concluditur communicare sub utraque specie quam sub altera tantum.

¶ Oritur ergo tota huius questionis difficultas ex diuersitate sacramentalis causae, uel sacramentalis signi, aut utriusque: & propterea diligenter discutienda est primo uirtus, acque causalitas huius sacramenti, & deinde significatio. His enim partibus factis, facile erit nodum solueae questionis. Hac de primo.

¶ Quo ad secundum, ut clarescat apparet ueritas, ut cognoscatur quid in eucharistia sacramento est causa, & quomodo causet, declaranda per ordinem sunt tria. Primum est, quod causans non est uirtus aliqua in sacramento aut diuina assistentia: sed est res contenta in eucharistia. Secundum est, quod huiusmodi res contenta causans non est minus res concomitanter contenta, quam res contenta ex ui conuersionis. Tertium est, quod res contenta in hoc sacramento causet absque aliquo sensibili instrumento. Primum horum, scilicet quod res causans seu conferens spirituales fructus in sumptione eucharistiae est res contenta in eucharistia, ab omnibus est confessum, qui consentiuntur Christi in reatiter contineri sub hoc sacramento: ipse enim Christus perfectus Deus, & perfectus homo est largitor omnis fructus gratiae, & est res contenta sub hoc sacramento. Et hinc absque controversia habetur, quod non oportet recurrere in usu huius sacramenti ad uirtutem aliam quam in sacramentum posita per modum intentionis, aut ad diuinam assistentiam, sicut in aliorum sacramentorum usu, & in huius sacramenti consecratione recurritur, Singulare est enim in hoc sa-

cramento, in quo solo usus a consecratione separatur, quod ipsum fontem gratiae praesentialiter habeat, ut rem in sacramento contentam, & ex hac singulari excellentia provenit, ut sicut per seipsum in seipso fons gratiae sub sacramentum continetur, ita per seipsum conferat sacramenti fructum.

¶ Secundum autem, scilicet quod non minus ad conferendum fructum huius sacramenti concurrat res contenta concomitanter, quam res contenta ex ui sacramenti seu conuersionis, declaratur recolendo, quod dupliciter res aliqua continetur sub hoc sacramento, uel ex ui sacramenti seu conuersionis, & sub hostia continetur corpus Christi tantum, ita quod nec sanguis nec anima nec deitas sic continentur sub hostia: & similiter in calice ex ui sacramenti solus sanguis continetur, ita quod nec Christi corpus, nec anima, nec deitas, sic continentur sub specie uini: uel concomitanter, & sic sub hostia continetur tam sanguis Christi, quam eius anima & deitas: & similiter sub specie uini continentur concomitanter Christi corpus, anima & deitas. Ex his enim constat, quod nec sub specie panis, nec sub specie uini continentur Christi anima, & similiter deitas, nisi concomitanter. Quo stante declaratur propositum sic: Spirituales fructus eucharistiae non minus causantur a Christi anima & ab eius deitate, quam a Christi corpore seu sanguine: sed tam deitas quam anima Christi est res concomitanter existens sub sacramento. ergo non minus causet fructum spirituales eucharistiae res concomitanter contenta, quam res ex ui sacramenti contenta, processus totus est clarus cum minore iam declarata. Prima autem propositio per se euidens est, tum, quia deitas praesens personae est, quae maxime confert fructum hunc spirituales: tum, quia Christus in sacramento praesens confert uoluntarie dona sui spiritus: uoluntaria autem collatio principaliter & maxime pendet a uoluntate, quae est in anima: tum, quia plus est, quam quod dixi, nam tam sanguis quam corpus Christi uim cibandam, acque potandam habet ex coniunctione ad deitatem: nisi enim esset corpus uerbi & sanguis uerbi, quod in principio erat Deus, non conferret uitam aeternam.

¶ Tertium autem, scilicet quod Christus in hoc sacramento contentus, confert per seipsum, & non per aliquid sensibile instrumentum, spirituales fructus, declaratur tripliciter. Primo, quia ubi est praesens agens sufficiens per seipsum, non est opus instrumento, nec conuenit adhiberi instrumentum.

¶ Secundo, quia sic se habet esus & potus sacramentalis ad hoc alimentum spiritus, sicut se habet tam manducatio quam potus naturalis ad alimentum corporale: sed in nutritione corporali panis & uinum non per instrumenta, sed secundum seipsa alunt: quoniam ut dicitur in 2. de anima, alimentum secundum suam substantiam nutrit: & similiter edere & bibere non sunt instrumenta alimenti corporalis ad alendum corpus: sed comedere conuenit, ut adducens alimentum siccum, & bibere ut adducens alimentum humidum: constat autem secundum philosophiam, quod approximat agentis & patientis, alimentum & aliti non locatur inter instrumenta. Relinquitur igitur ex hoc, quod Christus continetur in hoc sacramento ut alimentum (ut species panis & uini attestantur) quod ipse secundum seipsum nutriat spiritum sumentium, & similiter ex hoc, quod ad sumentium animas peruenit eo ipso, quod manducatur & bibit sacramentaliter, quod elu & potu sacramentali non utitur ut instrumentis, sed ut approximationibus alimenti ad hominem, qui alendus est.

¶ Tertio, quia de diuini sacramenti oportet sapere ad sobrietatem, non excedendo limites patrum nostrorum, accepimus autem ex ecclesiae doctrina incomprehensibilem, ac ineffabilem coniunctionem Christi & specierum sacramentalium sub ratione continentis & contenti ueraciter praesentis & signi & signati, & huiusmodi, & non secundum rationem agentis & instrumenti, & propterea uoces huiusmodi tamquam prophanae nouitates uitandae sunt.

¶ Ex quibus omnibus inferitur primo, quod in calice & hostia non sunt diuersae uirtutes collatiuae spiritualis gratiae: sed una tantum est res utrobique conferens, scilicet Christus ipse secundum seipsum, & non per uirtutes medias. Inferitur secundo, quod in hostia & calice, Christus non utitur diuersis instrumentis ad conferendum fructum spiritus: quia utrobique nullo utitur sensibili instrumento ad huiusmodi collationem: & quia exclusa omni uirtute media, & excluso omni instrumento medio, nulla remanet ex parte Christi praesentis differentia cauandae, distribuendae seu conferendae sub utraque specie, nisi uoluntas diuidens singulis, prout uult: ideo inferitur tertio, quod quaecumque argumenta ad probandam diuersitatem fructuum spiritualium in sumptione utriusque speciei, ex diuersitate uirtutum sacramentalium, uel sacramentalium instrumentorum, uel modorum conferendi & aliorum eiusmodi, ex falso procedunt principia, nihilque ualent utpote absque fundamento erecta.

ereffa. Quo fit ut considerando sacramentum eucharistiae infra latitudinem causae, prout est collatiuum spiritualis gratiae, nutrimentum animae & medicina eiusdem, nulla sit differentia inter species ipsas inter se, & similiter nulla sit differentia inter utramque simul & alteram tantum: quoniam ut ex dictis patet, una & eadem omnino abeque omni uirtute media, abique omni sensibili instrumento medio est utrobique, & in altera tantum cuiuscumque spiritualis doni causa, scilicet Christus ipse personaliter praesens secundum deitatem & humanitatem. Haec de secundo.

¶ Quo ad tertium, aduertendum est, quod diuersitas in significando quae ingerit difficultatem, dupliciter inuenitur in hoc sacramento. Inuenitur siquidem & diuersitas signi: quia aliud signum est species panis cum ipsius esu, & aliud signum est species uini cum eius potu, & diuersitas modi significandi. Et haec inuenitur dupliciter, hoc est comparando species inter se, sicut expressius significat redemptionem nostram per Christi mortem calix, in quo, ut separatus monstratur sanguis a corpore, quam hostia, & comparando utramque simul specieem sacramenti ad alteram tantum: nam utraque simul significat integre refectionem spirituales: singula autem species imperfecte repraesentant illam, una scilicet ut cibum, & altera ut potum.

¶ Nulla autem harum diuersitatum, si diligenter perspexerimus, diuersitatem aliquam in fructu spirituali huius sacramenti arguit: quod quadrupliciter manifestatur. Primo, ex communitate: quoniam nec signorum diuersitas nec diuersus modus significandi, diuersitatem arguit in re signata: sed una eademque res omnino immutata, & diuersis signis & diuerso modo potest signari, ut patet cum unus idemque homo repraesentatur per imaginem in speculo, & per statuum, picturam &c. & ab una perfectus, & ab alia imperfectus repraesentatur: ex his enim diuersitatibus in signis & significationibus nulla circueam signatam uarietas monstratur.

¶ Secundo declaratur exemplo in baptismo: immersio siquidem, quae in celebratione baptismi fit, significat eum qui baptizatur, consensu Christi, & emersio significat reliquere eum cum Christo in nouitate uitae, iuxta illud Apostoli ad Rom. 6. Consensu sumus cum Christo per baptismum in mortem, ut quomodo Christus surrexit a mortuis, ita & nos in nouitate uitae ambulemus. Si tamen aliquis baptizatur non per modum immersionis, sed per modum effusionis aut aspersio- nis, deficit tunc a baptismo dictus modus significandi, & non proprie is qui baptizatur, minus est consensu Christi, aut minus relinquit in nouitate uitae, quam ille qui baptizatus est per immersionem. Hinc enim manifeste habes, quod non solum in communi loquendo, diuersitas seu defectus in modo significa- candi, nullam uarietatem arguit in re signata: sed etiam in specialibus sacramentalibus signis loquendo defectus in significa- do nihil aimit de fructu sacramenti, & plenitudo in significan- do nihil adiuuget ad fructum sacramenti: a quale siquidem do- minus ex baptismo recipiunt baptizatus per immersionem & ba- ptizatus per aspersioem, quamuis magna sit diuersitas utro- que in significando.

¶ Tertio ex ratione, quia aliud est diminute seu partialiter si- gnificare, & aliud est significare diminutum seu partem. Pri- mum inuenitur in singulis seorsum huius sacramenti specie- bus, secundum autem non: & ut patet non sequitur ex primo. Similiter aliud est plenus seu expressus significare, & aliud est pleniorum fructum significare, & similiter aliud est integre significare, & aliud est totaliter significare, & similiter aliud est diuersis signis significari, & aliud est diuersa signifi- cari. Diuersitas namque tam signorum, quam modorum signifi- candi, in signis ipsis sinit, & non pertransit ad rem signatam: sunt enim conditiones signorum, & non rei signatae: & propte- rea inter signa & signorum conditiones aduertenda est differen- tia haec, quod signo quidem respondet signatum, sed diuersitati signorum non respondet diuersitas rei signatae: & similiter mo- do signandi non respondet modus rei signatae. Et ratio est, quia una & eadem omnino immutata res potest & diuersis signis & diuerso modo signari.

¶ Quarto, declaratur descendendo ad propositum sacramen- tum exemplariter, diuersa in primis signa, scilicet hostia come- sta, & calix bibitus, non diuersos sacramenti fructus, sed unum atque eundem spirituales fructum significant: nam manduca- re, & bibere spiritualiter, unum & idem sunt, ut testatur Aug. super Ioan. homil. 25. super illo textu, Qui uenit ad me, non esuriat, & qui credit in me, non sitiet in aeternum. Ioan. 6. In- quit enim: Qui uenit ad me, hoc est, quod ait, qui credit in me: & quod dixit, non esuriat, hoc intelligendum est, & non sitiet unquam: utroque enim illa significatur aeterna satietas, ubi nulla est egeitas. Vbi ex hoc, quod sitire & esurire po- nitur idem, manifeste patet, quod manducare & bibere sunt

A idem, & quod alimentum faciens est, & alimentum faciens potum, sunt idem secundum rectum philosophiae iudicium, iux- ta illud 3. phy. Si posse sanari & posse infirmari sunt idem, sa- nari & infirmari sunt quoque idem, & similiter sanitas & infir- mitas sunt idem.

¶ Diuersi deinde modi significandi, non diuersos fructus spi- ritualis modos significant, sed excellentem illum fructum di- uersimode significari decet, ut sic significante uno, & sic reprae- sentante alio, & sic repraesentante utroque unus & idem fru- ctus inadaequatus omnibus & singulis signis, utpote super ex- cedens quaecumque huiusmodi signa quocumque modo il- lum significantia, utcumque innotescat, & in summa uenera- tione habeatur, & toto corde desideretur: Consensu enim autem rationi esse patet, ut diuersa signa sensibilia & diuer- simode significantia, ad unum spirituales intelligibilis ordi- nis fructum repraesentandum sint instituta a diuina sapientia disponente omnia suauiter: sensibilia enim ualde defectiue re- praesentant excellentiam intelligibilium rerum, & praecipue tam excellentem rem quae est hoc sacramento signata, & est illius fructus, interna scilicet satietas spiritus, secundum participa- tionem aeternae satietatis, unde non solum ex ipsis sacramen- talibus signis, sed & ex alijs innumeris defectiue significatur huius sacramenti fructus. Nec obstat, quod dicatur, eucha- ristiam sub utraque speciei integre repraesentare internam refe- ctionem: quoniam huiusmodi integritas seu totalitas reprae- sentandi non simpliciter & absolute, sed respectiue ad singu- las species intelligitur, tamquam si diceretur, quod totum eu- charistiae sacramentum repraesentat internam refectionem non partialiter, ut species panis, nec partialiter ut species uini, sed complectendo utrumque. Cum quo fiat, quod utrumque simul imperfecte illam repraesentat, sed non ita imperfecte sicut al- terum tantum: singula enim species & ambae simul reprae- sentant non partem, sed totam internam refectionem spiritus: sed non repraesentatur totaliter ab aliqua earum, nec ab am- babus simul, nec ab innumeris alijs. patet ergo diuersitatem sa- cramentalem signorum & modorum significandi in hoc eu- charistiae sacramento, nullam inferre diuersitatem in fructu spi- rituali significato.

B Nec ex admisso conferendi actu, diuersificari significatum sacramenti fructum potest, nam si diuersitas signi & modi si- gnandi non redundat in signatum, quod per se respicit si- gnatum, multo minus huiusmodi diuersitas redundabit in col- latum, quod per accidens seu per quandam annexionem respicit. Et confirmatur, quia sicut communiter fatemur sacra- menti nouae legis conferri quod significatur, ita communiter abhorremus, quod modus conferendi communi modo significandi.

C Ex quibus omnibus collige, quod quatuor inuentis in eu- charistiae sacramento integro, scilicet re contenta, qui Chri- stus est: modo continendi, scilicet ex utroque sacramento & concos- mitanter: signi significatione cum modo significandi, & col- latione, cum consistit, quod maior utilitas spiritus spectet ad ma- iorem collationem a re contenta procedentem, & non ad mo- dum continentiae: nec ad diuersitatem signorum, significatio- num, aut modorum significandi, & res contenta sub utraque specie sit omnino una & eadem, & non magis conferat spi- rituales fructum sub una quam sub alia, aut sub utraque quam sub una, utpote nullo mediante instrumento nullaue media- te uirtute utens in huiusmodi collatione, consequens est, ut nul- la maior utilitas spiritualis fructus proueniat in sumente sa- cramentum sub utraque specie, quam proueniat in sumente sacramentum sub altera tantum specie. Et hoc intellige ceteris paribus, ita quod ut exemplariter dicatur, si sint hic duo aequaliter dispositi ad communionem, & unus communice- sub specie panis tantum, alter uero sub utraque specie, non plus prodest, quod ad gratiam & spirituales fructum sacramen- tum eucharistiae communicanti sub utraque specie, quam com- municanti sub specie panis tantum. Et ratio est dicta, quia non interuenit maior collatio, quamuis interueniat maior signifi- catio. Haec de tertio.

D AD ARGUMENTA in oppositum respondendo, di- citur ad primum, quod sine dubio utilis est sumere totum fru- ctum sacramenti, quam partem fructus eiusdem: non tamen utilius est sumere totum sacramentum, quam partem sacramen- ti, ubi tota uis sacramenti non minus est in parte quam in to- to, sicut est in proposito: quoniam totus Christus continetur in toto sacramento & in qualibet eius parte, nec est differentia nisi in significando, non totum, uel partem, perfectum uel im- perfectum: sed in significando partialiter uel integre, perfecte uel imperfecte, unde cum instatur, quod sacramenti pars aliud significaret, & aliud conferret: quia significaret partem & con- ferret totum, duplex defectus committitur. Primus est, qui di- ctus est, quod pars sacramenti significet partem fructus: signi- ficat

E idem, & quod alimentum faciens est, & alimentum faciens potum, sunt idem secundum rectum philosophiae iudicium, iux- ta illud 3. phy. Si posse sanari & posse infirmari sunt idem, sa- nari & infirmari sunt quoque idem, & similiter sanitas & infir- mitas sunt idem.

¶ Diuersi deinde modi significandi, non diuersos fructus spi- ritualis modos significant, sed excellentem illum fructum di- uersimode significari decet, ut sic significante uno, & sic reprae- sentante alio, & sic repraesentante utroque unus & idem fru- ctus inadaequatus omnibus & singulis signis, utpote super ex- cedens quaecumque huiusmodi signa quocumque modo il- lum significantia, utcumque innotescat, & in summa uenera- tione habeatur, & toto corde desideretur: Consensu enim autem rationi esse patet, ut diuersa signa sensibilia & diuer- simode significantia, ad unum spirituales intelligibilis ordi- nis fructum repraesentandum sint instituta a diuina sapientia disponente omnia suauiter: sensibilia enim ualde defectiue re- praesentant excellentiam intelligibilium rerum, & praecipue tam excellentem rem quae est hoc sacramento signata, & est illius fructus, interna scilicet satietas spiritus, secundum participa- tionem aeternae satietatis, unde non solum ex ipsis sacramen- talibus signis, sed & ex alijs innumeris defectiue significatur huius sacramenti fructus. Nec obstat, quod dicatur, eucha- ristiam sub utraque speciei integre repraesentare internam refe- ctionem: quoniam huiusmodi integritas seu totalitas reprae- sentandi non simpliciter & absolute, sed respectiue ad singu- las species intelligitur, tamquam si diceretur, quod totum eu- charistiae sacramentum repraesentat internam refectionem non partialiter, ut species panis, nec partialiter ut species uini, sed complectendo utrumque. Cum quo fiat, quod utrumque simul imperfecte illam repraesentat, sed non ita imperfecte sicut al- terum tantum: singula enim species & ambae simul reprae- sentant non partem, sed totam internam refectionem spiritus: sed non repraesentatur totaliter ab aliqua earum, nec ab am- babus simul, nec ab innumeris alijs. patet ergo diuersitatem sa- cramentalem signorum & modorum significandi in hoc eu- charistiae sacramento, nullam inferre diuersitatem in fructu spi- rituali significato.

Nec ex admisso conferendi actu, diuersificari significatum sacramenti fructum potest, nam si diuersitas signi & modi si- gnandi non redundat in signatum, quod per se respicit si- gnatum, multo minus huiusmodi diuersitas redundabit in col- latum, quod per accidens seu per quandam annexionem respicit. Et confirmatur, quia sicut communiter fatemur sacra- menti nouae legis conferri quod significatur, ita communiter abhorremus, quod modus conferendi communi modo significandi.

Ex quibus omnibus collige, quod quatuor inuentis in eu- charistiae sacramento integro, scilicet re contenta, qui Chri- stus est: modo continendi, scilicet ex utroque sacramento & concos- mitanter: signi significatione cum modo significandi, & col- latione, cum consistit, quod maior utilitas spiritus spectet ad ma- iorem collationem a re contenta procedentem, & non ad mo- dum continentiae: nec ad diuersitatem signorum, significatio- num, aut modorum significandi, & res contenta sub utraque specie sit omnino una & eadem, & non magis conferat spi- rituales fructum sub una quam sub alia, aut sub utraque quam sub una, utpote nullo mediante instrumento nullaue media- te uirtute utens in huiusmodi collatione, consequens est, ut nul- la maior utilitas spiritualis fructus proueniat in sumente sa- cramentum sub utraque specie, quam proueniat in sumente sacramentum sub altera tantum specie. Et hoc intellige ceteris paribus, ita quod ut exemplariter dicatur, si sint hic duo aequaliter dispositi ad communionem, & unus communice- sub specie panis tantum, alter uero sub utraque specie, non plus prodest, quod ad gratiam & spirituales fructum sacramen- tum eucharistiae communicanti sub utraque specie, quam com- municanti sub specie panis tantum. Et ratio est dicta, quia non interuenit maior collatio, quamuis interueniat maior signifi- catio. Haec de tertio.

AD ARGUMENTA in oppositum respondendo, di- citur ad primum, quod sine dubio utilis est sumere totum fru- ctum sacramenti, quam partem fructus eiusdem: non tamen utilius est sumere totum sacramentum, quam partem sacramen- ti, ubi tota uis sacramenti non minus est in parte quam in to- to, sicut est in proposito: quoniam totus Christus continetur in toto sacramento & in qualibet eius parte, nec est differentia nisi in significando, non totum, uel partem, perfectum uel im- perfectum: sed in significando partialiter uel integre, perfecte uel imperfecte, unde cum instatur, quod sacramenti pars aliud significaret, & aliud conferret: quia significaret partem & con- ferret totum, duplex defectus committitur. Primus est, qui di- ctus est, quod pars sacramenti significet partem fructus: signi- ficat

ficat enim totum fructum, sed partialiter. Secundus est, quod dato quod significaret partem, & conferret totum, non propterea derogaretur regula sacramentali, qua dicitur, sacramenta conferunt quod significant: quoniam uerificaretur quod conferret id quod significat, quamuis ultra hoc conferret aliquid plus. Multum enim inter se distant hæc, conferre aliud, & conferre illud & aliquid plus: unde ex hoc, quod pars sacramenti confert quicquid confert totum, & affirmatur quod confert quod significat, & quod confert plus quam explicite significat.

¶ Ad secundum dicitur, quod minor est fallā: non sunt enim instrumenta Christi contenti in eucharistia species sacramentales aut usus earum, uere & proprie loquendo: quod ideo addo, quoniam si alicubi scriptam inueniatur, quod hæc sunt instrumenta, aut quasi instrumenta diuina, pie exponendum est, uel de instrumento ad excitandam deuotionem, & non ad conferendum sacramenti fructum, uel instrumenti nomine intelligendum est id, sine quo non secundum enim huiusmodi extensionem nominum uerificatur, quod species & earum usus sunt instrumenta ad fructum sacramenti, quia sine eis in re uel in uoto non confertur sacramenti fructus a re contenta sub sacramento. ubi scito, quod huiusmodi species, & usus earum conueniant cum alijs sacramentis, non solum in significando, sed etiam in conferendo: & propterea sicut aqua baptismi corpus tangit, & cor abluat, sic hostia sacra corpus tangit, & cor alit. Sed multum differunt in modo conferendi: quoniam in alijs sacramentis Christus mediante uirtute sacramentali confert effectum: hic autem immediate per seipsum fructum confert sacramenti: & propterea esto cautus cum obijciuntur huiusmodi similitudines.

¶ Ad confirmationem dicitur, quod actus sacramentales sunt in duplici differentia: quidam enim sunt, qui interueniunt in ipsa confectione sacramenti, & de his uerificatur quod sunt actus instrumentales: quidam uero sunt, qui post confectionem sacramenti, ad usum solummodo spectant sacramenti, & hi non sunt actus instrumentales ad conferendum sacramenti fructum: sed ut dictum est, se habent ut approximationes nutrimenti ad id quod nutritur: tales autem sunt de quibus est sermo præsens.

¶ Ad aliam confirmationem dicitur, quod non ideo simile reddimus iudicium de eucharistia & baptismo, & alijs sacramentis, dicendo quod non prouenit ex defectu sacramenti si instrumentis quandoque suscipiuntur, quasi eodem modo Christus operetur in hoc sacramento & in alijs: cum confert, quod non eodem modo Christus est in hoc sacramento & in alijs: quoniam hic est per seipsum præsens, in alijs per suam uirtutem uel assistentiam: sed hoc ideo dicitur, quia quantum ad collationem spiritualis gratie idem est iudicium: in omnibus enim confertur spirituale donum, si digne suscipiuntur.

¶ Ad tertium dicitur, quod ceteris partibus, non est utilis spiritualiter comedere & bibere sacramentum, quam comedere tantum: quia comedere & bibere spiritualiter Christum, sunt unum & idem inter se, & non differunt a comedere & bibere spiritualiter eucharistiam, nisi sola relatione ad sacramentum: constat enim quod uilitas graduatur secundum interiore Spiritus fructum, & non secundam relationem ad sacramentum: quoniam relatio huiusmodi non facit melius, sed solum habitudinem ad sensibile signum, in quo Christus continetur, apponit. quod autem comedere & bibere spiritualiter idem sint, manifestat dominus, Ioan. 6. dum ter unum & eundem fructum attribuit manducationi carnis suæ, & potui sanguinis sui. Primo, cum dicit, Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis uitam in uobis. Secundo, cum dicit, Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet uitam æternam. Tertio, cum dicit, Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo: ubi patet, quod semper unicus manducationi & potui appositus est fructus. Primo, uita in nobis: secundo, uita æterna: tertio, mansio in Christo, & e contra.

¶ Ad instantiam autem, quod manducare est actus intellectus, & bibere actus effectus, respondetur, quod hæc sunt uera secundum quandam appropriationem, & non secundum proprietatem: & hoc tam in uia quam in patria: nam in uia tam manducare, quam bibere spiritualiter, spectat ad credere in Christum: quia actus cum sit fidei formata, & intellectus & affectus est in patria autem fructio beata, utriusque quoque partis perfectio est. In cuius signum cum dictum esset, quod cibaret illum pane uitæ & intellectus, subiectum est, & aqua sapientia potauit illum, ut monstraretur sapientia ad intellectum pertinens, & cibus & potus: & similiter non solum dictum est, Torrente uoluptatis tuæ potabis eos, sed inebriabuntur ab ueritate domus tuæ: ubi tam ueritas domus, quam uoluptas ad potum relata est, ut monstraretur identitas cibi & potus.

¶ Ad confirmationem uero, de diuersitate signorum dicitur,

¶ quod non oportet diuersis signis sensibilibus respondere diuersa signata intelligibilia: nec propter hoc, quod multa signa unum & idem signatum significant, aliquid superfluit: tum, quia in adæquate singula representant illud intelligibile: tum, quia sapienter diuina providentia huiusmodi signa instituit ad nostram eruditionem, exercitationem, humilitationem, confortationem &c.

¶ Ad ultimam confirmationem, de appropriatis, respondetur distinguendo de significatione, uel collatione, & similiter de proprio uel appropriato. Et dicitur, quod respectu actus significandi explicite (de tali enim significandi modo loquor) aliquid est proprium uni speciei, & aliquid proprium alteri: quoniam totum quod confertur a Christo sub una specie, confertur etiam ab eodem sub alia. Appropriatum tamen inueniri potest respectu utriusque actus: nam redemptio per Christi mortem, appropriatur calici in representando, & uita anime appropriatur eidem in conferendo: sicut uita corporis appropriatur in conferendo hostie, iuxta illud, Ut duplicis substantia totum cibaret hominē: & similiter læticia appropriatur calici in conferendo, & firmitas hostie, iuxta illud, Dedit fragilibus corporis ferculum, dedit & tribulibus sanguinis poculum: sed huiusmodi appropriationes tam in significando, quam in conferendo, in nullo uariant fructum sacramenti, quin totus & ita plene & perfecte conferatur sub una specie, sicut sub utraque: sicut in diuinis ex hoc, quod patri appropriatur potentia, & filio sapientia, & spiritui sancto bonitas, non minus singula quæque persona est sapientia, potentia, bonitas.

¶ Et per hoc, patet responsio, ad quæcumque similia, quæ possunt obijci, de appropriatis fructibus calicis: nihil enim minus omnium fructuum appropriationum calici percipitur ex sacra hostia. Et ratio iam dicta est: quia hæc non sunt propria, sed appropriata.

¶ Ad quartum argumentum dicitur, declinando utrumque extremum quæstionis propositæ arguendo, & media uia incedendo, & distinguendo de dispositione sacerdotis in Dei gratia celebrantis: simpliciter siquidem potest inueniri dispositus post sumptum sacramentum sub specie panis, uel sine augmento spirituali, uel cum augmento spirituali, & siquidem inuenitur dispositus cum augmento spirituali, ita ut dignior sit suscipiendo sub secunda specie, quam fieri suscipiendo primam, recipit proculdubio sumendo calicem spirituale fructum sacramenti, qui gratia maior est intensius, aut extensius, & sic dispositus, nullus unquam dubitauit uilius esse communicare sub utraque specie, quam sub altera tantum: si uero inuenitur sine spirituali augmento dispositus, nihil spiritualis fructus ex sumptione calicis percipit: quoniam idem est utrobique agens, & idem patiens æqualiter utrobique dispositus, & perinde quo ad interiore fructum se habet, ac si post sumptum hostiam unam aliam sumeret, ut contingit fumentibus reliquis sacramenti: uade infructuositas ista non est ex parte rei contentæ sub specie uini: sed est ex æquali dispositione communicantis, & identitate numerali rei contentæ sub utraque specie, per se ipsam immediate conferentis fructum sacramenti: hæc enim simul concurrentia efficiunt, quod non magis fructuosa est communicatio sub utraque specie, quam sub prima tantum. Et si his adiunxeris, quod populus communiter non est tanta perfectionis, ut ad hæc incrementa se præparet, uidebis consequenter, quod non est uilius populo communicare sub utraque specie, quam communicare sub altera tantum: in cuius signum non apparent meliores homines in partibus ubi communicant sub utraque specie, hominibus alibi seu ibi communicantibus sub altera tantum specie. Hæc de secunda quæstione.

QVAESTIO III.

An expediat ecclesie Christi, quod populus communice sub utraque specie.

¶ Varitur tertio, utrum expediat ecclesie Christi, quod populus communice sub utraque specie: uidetur enim quod sic. Primo, exemplo Christi, qui etiam in eadem communicauit sub utraque specie, & immediate ante dixerat, Exeplum enim meum dedi uobis, &c.

¶ Secundo exemplo primitiue ecclesie: tunc enim populus communicabat sub utraque specie, ut patet 1. ad Cor. 11.

¶ Tertio, exemplo diuina persecutionis: nam huiusmodi confectio per se erat non solum tempore martyrum (quos Cyprianus dominico poculo confortandos censuit) sed et tempore pacis ecclesie, cum legamus factas non solum patenas, sed etiam calices ministeriales: quare enim ministeriales dicti sunt

sunt, nisi quia non ad offerendum, sed ad ministrandum populo Christi sanguinem deserviebant.

¶ Et si amplius perfectum fuerit, quod in ordine Cisterciensi, alicubi communicatio fieri legitur sub utraque specie, apparebit quod tempore institutionis ordinis Cisterciensis, perseverabat consuetudo communicandi sub utraque specie: quoniam non est verisimile, si consuetudo illa cessasset, quod monasterium aliquod praeiumpserit abolitam consuetudinem renovare.

¶ Praeterea, quia tam actio, quam doctrina praeforum sanctorum praefertur actioni & doctrinae posteriorum, ac per hoc expellens videtur ecclesiam Christi sequi vestigia praeforum patrum, & imitari eos quantum possumus.

¶ Praeterea, Duorum licitorum illud, ut magis expediens est eligendum, quod clarius & tutius & magis consentaneum est: sed communicare sub utraque specie est clarius, tutius & magis consentaneum, ergo. Declaratur minor, quod sit quidem clarius, quia nullam habet obscuritatem difficultatum, quas habet communicatio sub una specie: quod vero sit tutius, quia nullius controversionis periculo se exponit cui se exponit communicans sub altera specie tantum, omittendo communionem alterius; quod sit autem magis consentaneum, quia consona institutioni sacramenti & integritati ipsius, & integritati sensibilibus refectionibus.

¶ Praeterea, Quod congruit ex his, quae sunt per se, est magis expediens eo quod congruit ex his, quae sunt per accidens: sed communicatio sub utraque specie, congruit ex his, quae sunt per se, quia congruit ex ipsa perfectione sacramenti, communicatio autem sub specie panis tantum congruit ex his, quae sunt per accidens, quia oritur ex ineptia quorundam communicantium. ergo magis expedit ecclesiae Christi, communicare populum sub utraque specie, quam sub specie panis tantum.

IN OPPOSITVM est concludendo innumerarum ecclesiarum.

¶ Ad evidentiam huius questionis sciendum est, quod usus eucharistiae medius est inter ventem, & sacramentum, & propterea consonus utriusque debet esse: sed cum duplex sit eucharistiae usus (vel primarius, spectans ad consecrandum, vel secundarius, spectans ad populum) haec est quantum ad propositum spectat, inter utrumque visum differentia, quod visus primarius debet consonare speciebus sacramenti, eo quod perfectio visus primarii spectat ad perfectionem sacramenti ut finis, & propterea, ut praedictum est, sacrilegij reus esset sacerdos celebrans omittendo communionem calicis: visus autem secundarius de congruo decet, quod consonet speciebus sacramenti: quia in ipso non consistit perfectio sacramenti, ut praedictum est, & quia communicatio populi in usu secundario huius sacramenti consistit, ideo ex parte sacramenti decet talem usum, id est, communionem populi congruere speciebus sacramentalibus, hoc est, quod sit sub utraque specie, ex parte vero utentis populi debet huius visui reverentia: teneat enim populus communicare absque irreverentia, immo & cum reverentia debita tanto sacramento.

¶ Quibus igitur congruentibus populari visui huius sacramentaliter ex parte signorum sacramentalium, altero ex parte populi communicantis, si utrumque nequit prudenter fieri, appendenda sunt in statuta hinc & inde servanda & omittenda, ut discernatur quid magis expedit. Et ex una quidem parte appendenda est communicatio popularis sub utraque specie cum periculo irreverentiae in spargendo sanguinem Christi, ex altera vero parte appendenda est communicatio popularis sub specie panis tantum, cum tuta reverentia sacramenti, & sic perspicuendo conditiones utriusque partis, discernetur veritas. Apparet autem diligenter considerando, quod in communicatio popularis sub utraque specie cum periculo irreverentiae, habet peccatum sacrilegij animum, imputandum non solum irreverentiam committenti, sed populo & ecclesiae rectoribus: communicatio autem popularis sub specie panis tantum, nullam habet annexum peccatum, nullumque damnum.

¶ Declaro singula, & primo primum: quod enim popularis communicatio sub utraque specie habeat annexam irreverentiam sacramenti, experientia testari potest, & ratio monstrat. nam in populis tanta est diversitas communicantium, ut impossibile (humano more de impossibili loquendo) fieri communitatem tot populorum sub utraque specie, absque effusione sanguinis sub specie vini, quod iterum huiusmodi irreverentia rei sacrilegij peccatum, per se notum est: quoniam est irreverentia rei sacratisimae. Nec excusatur a sacrilegij vitio propterea quod non ex proposito, sed ex incautela aut incuria huiusmodi irreverentia accidit: quoniam species peccati ex obiecto sumitur, & non ex occasione peccandi, sicut nec blasphemiam Dei a sua circumstantia excusant a tanto, sed non a toto: quod autem sacrilegium hoc imputetur populo & rectoribus ecclesiae, ex eo patet, quod huiusmodi sacrilegium non est

A inter casus inopinatos, aut raro contingentes, sicut inter casus raro contingentes est, quod sacerdos celebrans, dum seipsum communicat, aliquid spargat sanguinis Christi: imprudentiae autem rectoris imputatur defectus non rarus, si potest providere, & non providet: & similiter populo, qui maull casum sacrilegij non rarus accidere, quam abstinere a communione sub utraque specie, rationabiliter imputatur.

¶ Deinde declaratur secundum: quod enim in communione populari sub specie panis tantum, nullum inveniatur peccatum, ex eo committitur, quod si communicatio sub specie panis tantum, esset peccatum, nunquam esset licita; constat autem quod in parascene sacerdos sub specie tantum panis communicat non solum licite, sed sancte, non est igitur communicatio sub altera specie tantum, peccatum: quod etiam non habeat annexum damnum, ex superius dictis iam patet: quia ceteris paribus non est minus fructuosa communicatio sub altera specie tantum, quam sub utraque. Ex quibus manifeste apparet magis expedire Christi ecclesiae communionem populi sub specie panis tantum, quam sub utraque.

B ¶ Et si perspicacius consideratum fuerit, inveniatur ex praedictis, quod utilior est populo Christiano communicatio sub specie panis tantum, quam sub utraque specie: quoniam reverentia iura, cui innitur populus communicatus sub specie panis tantum, non caret mercede sua, & prudenter communicare, fructuosius, est spiritui, quam minus prudenter. Et forte in poenam huiusmodi imprudentiae, incautela ac sacrilegij emergentis, diuino iudicio schismatici sunt populi, communicantes hodie sub utraque specie.

¶ Expedi igitur Christianis populis communicare sub specie panis tantum, & ad evitandum sacrilegij periculum, & ad meritum tam obedientiae praefatis sedis apostolicae communionem habentibus parendo, quam reverentiae, magnificando plus sacramentum hoc, quam affectum proprium ad utramque speciem.

C ¶ Expedit igitur Christianis populis communicare sub specie panis tantum, & ad evitandum sacrilegij periculum, & ad meritum tam obedientiae praefatis sedis apostolicae communionem habentibus parendo, quam reverentiae, magnificando plus sacramentum hoc, quam affectum proprium ad utramque speciem.

AD PRIMVM ergo in oppositum de exemplo Christi, dicitur quod Spiritus sanctus docuit & docet ecclesiam, non expedire illi imitari omnes condiciones, quae interueniunt in actionibus Christi.

¶ Nec haec ego somnio, sed manifeste patet Christum in prima huius sacramenti consecratione, & traditione duo servasse, scilicet quod post coenam consecratio & communicatio facta est, & quod sub utraque specie communicaverunt omnes: Ecclesia autem non post coenam, sed ieiuna consecrationem & communionem perficit, non imitando Christum in hoc, & proculdubio ratione reverentiae ieiuna communicat. si igitur Christi actio, quae ad hanc conditionem non solum licite, sed meritorie omittitur ob reverentiam tanti sacramenti, par est ob reverentiam eiusdem sacramenti omittere etiam alteram conditionem, scilicet sub utraque specie: immo magis communicatio popularis exigit omissionem utriusque speciei, quam communicatio sacerdotis omissionem solum manducationis: quoniam hic nullum est, nisi ex ecclesiae statuto peccati periculum: ibi autem interuenit sacrilegij periculum ex conditione sumentium, unde sicut ecclesia provide statuit, ut ieiuni communicemus, ita provide quoque servat, ut sub specie panis tantum populus communicet: & in utroque obedit Christo non secundum similitudinem actionis, sed secundum intentionem agentis: de intentione siquidem Christi est reverentia magis, quam exterior similitudo operis.

¶ Ad secundum de exemplo primitivae ecclesiae, dicitur quod ratione paucitatis Christianorum fiebat tunc absque periculo sacrilegij communicatio sub utraque specie: nunc autem, quia non potest absque sacrilegij periculo tanta multitudo populari communicare sub utraque specie, non expedit imitari in hoc primitivam ecclesiam. Et cum hac responsione satis argumentis omnibus ex imitatione praeforum, & tam diuturnae consuetudinis antiquae. Posset tamen aliter, & forte verius, utendo, etiam ratione dictae responsionis, dici, quod nunquam fuit universalis consuetudo in tota ecclesia communicandi populum sub utraque specie: sed alicubi fuit hoc consuevit, & alicubi non. In cuius veritatis signum in primitiva ecclesia aliter legitur factam communionem Hierosolymis, & aliter in ecclesia Corinthiorum, apud Corinthios enim communicabant sub utraque specie, ut patet 1. ad Corinth. 11. Hierosolymis vero sola sub specie panis communicatio legitur, ut patet Act. 2. ubi dicitur, Erant autem perseverantes in doctrina apostolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus. Post successum quoque temporum utrumque quoque legitur in sacris canonibus: nam inveniatur communicatio laica, quae communicatio sub specie panis tantum interpretatur, & inveniatur quod poenitentibus in extremo eucharistia infundatur, quod ad communionem calicis spectare constat: quoniam infundi liquorum est: unde videtur quod argumen-

E

tum ex uniuersali consuetudine supponit falsum: immo, ex exordio primitiue ecclesie, quando omnes simul erant Apostoli, argumentum sumitur ad oppositum ex hoc ipso, quod Hierosolymis, ubi erat magna multitudo fidelium, sola communio sub specie panis tradita populo legitur: hinc enim tam vehementer

QVAESTIO LXXXI.

De modo, quo Christus usus est hoc sacramento, in quatuor articulis diuisa.

DEINDE considerandum est, de usu huius sacramenti, quo Christus usus est in prima sui institutione.

Et circa hoc queruntur quatuor.

¶ Primo, Vtrum Christus sumpserit suum corpus & sanguinem.

¶ Secundo, Vtrum Iudae dederit.

¶ Tertio, Quale corpus sumpserit aut dederit, utrum scilicet passibile vel impassibile.

¶ Quarto, Quomodo se habuisset, Christus sub hoc sacramento, si fuisset in triduo mortis reseruatim, aut consecratum.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Christus sumpserit suum corpus & sanguinem.

AD PRIMUM sic proceditur. Vt si Christus non sumpserit corpus suum & sanguinem. Non enim de factis Christi & dictis asseri debet, quod auctoritate sacrae scripturae non traditur: sed in euangelij non habetur, quod Christus corpus suum manducauerit, aut sanguinem suum biberit. non ergo est hoc asserendum.

¶ 2 Præ. Nihil potest esse in se,

Et ex eo, quod quotidie aut quasi quotidie communicabant, & ex eo quod sacri canones excluderent ab auditione missae omnes non communicantes, ut patet de consec. distinctio. secunda, cap. peracta: hinc enim rationabiliter conijcere possumus, quod sicut recognoscendo imperfectionem posteriorum desinit ecclesia a quotidiana communione populi, & ab expellendo a missa non communicantes, ita recognoscendo imperfectionem communem, desinit a communione sub utraque specie, utpote reddita infuuta, ac periculosa communi populo.

Et per hæc patet responsio ad tria prima argumenta. Ad quartum vero dicitur, quod maior distinguenda est, simpliciter, uel secundum quid: & si simpliciter & absolute intelligitur, uera est, ceteris paribus: si uero secundum quid, est falsa manifeste. Intellecta igitur maiore absolute & simpliciter in sensu, qui uerificatur, dicitur quod minor est falsa. Et ut singillatim manifestetur in singulis partibus eius, dicitur quod licet communicare sub utraque specie populum, sit clarius secundum sensum, & quo ad nos, non tamen est clarius secundum intellectum, & ex parte rei contentæ. Difficultates siquidem, quæ occurrunt, ex parte nostri & non ex parte rei, & ex signis falsissimum est: Et cum dicitur, quod nullius omissionis periculo se exponit, respondetur quod licet non omitat signum sen-

sibile: omitit tamen popularis communio prudentiam debitam in cauendo ab irreuerentia sacramenti, & exponit se periculo commissionis sacrilegij, a quibus tuta est communio populi sub specie panis tantum. quod uero dicitur de magis consentaneo, oporteret dicere, magis consentaneo rationi recte, aut

ipso, nisi forte ratione partium, prout scilicet una pars eius est in alia, ut habetur 4. Physicor. * sed illud quod manducatur & bibitur, est in manducante & bibente. cum igitur totus Christus sit sub utraque specie sacramenti, uidetur impossibile fuisse, quod ipse sumpserit hoc sacramentum.

¶ 3 Præ. Duplex est sumptio huius sacramenti, scilicet spiritualis & sacramentalis: sed spiritualis non competeat Christo, quia nihil a sacramento accepit, & per consequens nec sacramentalis, quæ sine spirituali est imperfecta, ut supra habitum est. * ergo Christus nullo modo hoc sacramentum sumpserit.

SED CONTRA est, quod Hieronymus dicit ad Lesbiam, dominus Iesus Christus ipse conuiuia & conuiuium, ipse comedens, & qui comeditur.

RESPOND. Dicendum, quod quidam dixerunt, quod Christus in coena corpus & sanguinem suum discipulis suis tradidit, non tamen ipse sumpserit: sed hoc non uidetur conuenienter dici: quia Christus ea, quæ ab alijs obseruanda instituit, ipse primitus obseruauit: unde & ipse prius baptizari uoluit, quam alijs baptismum imponeret, secundum illud Actuum 1. Cœpit Iesus facere, & docere: unde, & primo ipse corpus suum & sanguinem sumpserit, & postea discipulis sumendum tradidit: & hoc est, quod Ruth tertio, super illud,

se recta, simpliciter & absolute loquendo: & in proposito plus inuenitur, scilicet quod conditio, de qua loquimur ex parte utentis, non sinit in i: sô utente, sed redundet in sacramentum: quoniam attenditur secundum reuerentiam uel irreuerentiam ad sacramentum: & propterea undique ruit argumentum.

Et hæc de communione populari sub utraque specie dicta pronunc sufficiunt.

Super Questionem octuagesimam primam.

IN tota quaestione octuagesimaprime, hoc solum occurrit circa quarti articuli materiam recolendum, quod Scotica chimera superius relata, hinc apparet, ut est. Nihil enim minus corpus Christi sub sacramento nihil fuisset, si Christi corpus in propria specie annihilatum fuisset, quam in triduo corpus Christi sub sacramento fuisset mortuum, quia in propria specie fuit mortuum: cum tamen Scotus hoc concedat, & primum negat: utrumque enim, scilicet esse mortuum, & esse nihil, sunt de numero eorum, quæ conueniunt seu quæ conueniunt Christi corpori absolute, & non in ordine ad extrinseca, ut clare patet, & propterea quodcumque eorum Christi corpori in propria specie contingeret, asserendum esset de eodem sub sacramento.

Cum

Infra p. 84. artic. 7. ad 4. & 4. dist. 11. q. 3. art. 1.

lib. 4. tom. 34. com.

q. præc. 11.

q. 2. ad 1. h. d. com. 4. referretur de consec. dist. 2. c. Nec Mo. 16.

4. dist. 11. q. 3. art. 1.

Tr. 1. Joan. 1. 1. 1.